Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газета 1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

16 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА № 180 (431). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

ҚЎШНИНИНГ ҚАЙҒУСИ— БИЗНИНГ ҚАЙҒУМИЗ

МУСУЛМОН МУСУЛМОНГА ҚЎЛ КЎТАРАЁТГАНДА ДИНДОРЛАРИМИЗ НЕГА ТОМОШАБИН БЎЛИБ ТУРИШИБДИ?

Тожикистондаги хунрезликлар ўзбекистонликларни ҳам оғир қайғуга солмоқда. Одатда, юрт ёки киши бошига оғир савдо тушганда, одамлар кенгаш қилишган, кўпни йиғиб, фикр сўрашган. Мухбиримиз одамлар билан йўл-йўлакай ана шу мавзуда суҳбатлашди.

Усмон ИСМОИЛОВ,

Бухоро вилояти, колхозчи:

— Мени оддий мусулмон сифатида диний идорамизнинг шу масалада сукут сақлаётгани ажаблантиради. Чунки мусулмон мусулмонни ўлдираётганида томошабин бўлиб туриш асло мумкин эмас. Тожикистонликлар тинч яшаса, бизнинг кўнглимиз ҳам тинч бўлади. Тинчликка нима етсин.

Абдуваҳоб ҒУЛОМОВ,
нафақахўр:

— Уламоларнинг айтишларича, мусулмон мусулмонга қўл кўтарса, хиёнат ёки кофирлик билан тенг экан. Айтишларича, Тожикистондаги воқеаларга Акбаржон Тўражонзода саркорлик қилаётган экан. Тожикистондаги қозиёт эса Мовароуннаҳр мусулмонлари диний идорасига бўйсунади. У ердаги жанжалларни шу диний идора ёрдами орқали тинчитса бўлмасмикин?

Аъзам КОМИЛОВ,
иқтисодчи:

— Президент Ислом Каримовнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Гали ҳамда Тожикистон халқи ва парламентига қилган мурожаатномаси яқин кунлар ичида ўз натижасини беради, деб ўйлайман. Менимча, унга Мовароуннаҳр мусулмонлари диний идораси ҳам мурожаат қилса ёмон бўлмасди. Чунки тожик билан ўзбекнинг дини битта, қолаверса у ерда диний идорага қарашли Тожикистон қозиёти бор. Зора, шу йўл билан у ерда ҳам тинч ва осойишталик қарор топса, ҳунрезликларнинг олди олинса. Назаримда ҳали ҳам кеч эмас.

ТИНЧЛИК БЎЛГАН УЙДАН БАРАКА АРИМАЙДИ

Саттор ИБРОҲИМОВ,
Тошкент шаҳридаги Шоҳ-азиз авлиё жомье масжиди имом-хатиби.

Ҳақ субҳаноҳу таоло Қуръони каримда «мулки самавати вал арзи, яъни «ер, осмон ҳаммаси оллоҳнинг мулки», деб айтганлар. Шундай экан, оллоҳнинг мулкини ўзимизники дейишга, талашишга ҳаққимиз йўқ.

Қўшни Тожикистон Республикасидаги воқеаларни кўриб, эшитиб кўнгил чўкиб кетади. Наҳотки, мусулмон мусулмонни ўлдирса. Ахир бу хиёнат, қолаверса, бориб турган кофирлик-ку.

Оллоҳнинг ҳузурида ҳеч қандай миллат йўқ. Оллоҳ бизга мулк қилиб берган барча нарсалар ҳаммамиздан ортиб қолади. Донишмандларнинг айтишларича, бир кун жанжал чиққан уйдан қирқ кун барака кетар экан. Мусулмонлар бир-бирлари билан қандай низо ёки масала туғилмасин, муросага боришлари керак. Аксарият ҳолларда, муроса тинчлик ва тотувликнинг калити бўлиб келган. Шу баҳона муштарийлар билан бир-икки мулоҳазаларимни ўртоқлашсам. Бизда давлат бошлиқларини ерга уриш одатга айланиб бормоқда. Ҳолбуки, подшоҳ оллоҳнинг сояси эканлигини унутмаслигимиз керак. Подшоҳнинг ким бўлишидан қатъий назар, уни ҳурмат қилиш лозим. Чунки, подшоҳни ҳурмат қилмаган одам оллоҳни ҳам ҳурмат қилмаган бўлади. Оллоҳнинг ҳукми шундай.

ОМОНЛИК ТИЛАЙЛИК, ОМОНЛИК

Абдулло РАҲМОНОВ,
Исфара районидаги Чоркўй қишлоғида яшайди:

— Вой бўй, оғайни, урушни ким хоҳлайди. Мана менинг беш болам бор. Айтингчи, мана шу болаларимнинг нобуд бўлишини истайманми? Йўқ! Бу қонхўрликни уюштираётган кучларга эса бунинг аҳамияти йўқ. Нима қилиб бўлсаям ҳокимиятни қўлга киритсалар бас. Ҳозирги Ўрта Осиё деб айтилаётган мамлакатларда илгари чегара-пегара бўлмаган. Миллат суриштирилмаган. Бу юзи қаролик яқинда пайдо бўлди! Ўзбек, тожик, қозоқ, қирғиз, туркман асрлар давомида бирга яшаб келган. Бундан буён ҳам бир-бири билан елкама-елка яшашга маҳкум ахир. Ана шу маънода Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг шу кунги саъй-ҳаракатлари, мулоҳазалари бирмунча ўринли. Тўғри-да, хунрезлик кимга, айтинг, кимга фойда келтиради?. Бир тожик фарзанди сифатида айтадиган гапим шу: биродарлар, шу беомон кунларда бир-биримизни бўғизлаб, авлод-аждодларимиз олдида юзи қароликка бормайлик. Бир-биримизга, хонадонимизга омонлик тилайлик, омонлик...

Суҳбатдош:
А. БОЙҚЎЗИЕВ.

В. МИЛЕНЬКИЙ олган сурат.

ИШОНЧ ЁРЛИҚЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов 15 сентябр куни Италиянинг Ўзбекистондаги элчиси Карло Унгарони қабул қилди. Элчи Президентга ишонч ёрлиқларини топширди.

— Италиянинг Ўзбекистон Республикаси билан ўзаро алоқалари бугун бошлангани йўқ, — деди К. Унгаро жаноблари. — Мустақил ўзбек диёрининг турли бурчакларида мамлакатимиз билан ҳамкорликда ишлаётган қўшма корхоналар фикримнинг далилидир. Давлатимиз Ўзбекистон билан ўзаро манфаатли алоқаларни янги босқичда давом эттириш истагида.

Ислом Каримов Карло Унгарони Италиянинг Ўзбекистондаги элчиси этиб тайинлангани муносабати билан самимий қутлаб, унинг бу масъулиятли ишида омад тилади, Ўзбекистон билан гўзал ва қадимий Италия давлати ўртасидаги муносабатлар бундан буён ҳам тенг ҳуқуқлилик асосида ривожланаверади, деб ишонч билдирди.

Қабул маросимида Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири У. Абдураззоқов иштирок этди.

ЎзА мухбири.

ИШОНЧ ЁРЛИҒИ ТОПШИРИЛИШИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

Италиянинг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси

КАРЛО УНГАРО

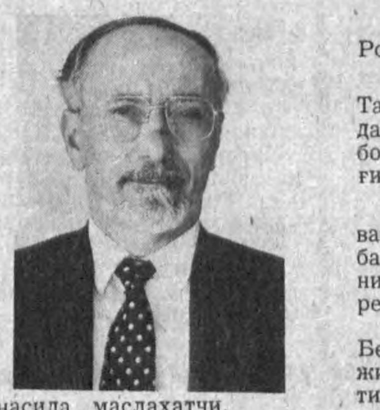

1937 йил 20 январда Лахорда (Покистон) туғилган.

1961 йилда — Рим университети ҳуқуқшунослик факультетини тугаллаган.

1962 йил — дипломатия-консуллик хизматига қабул қилинган.

1962—1963 йиллар — Ташқи ишлар вазирлиги дипломатия-консуллик хизматида, иқтисодий ишлар бошқармаси 9-бўлими ходими.

1963—1964 йиллар — Леопольдвилдаги (Заир) миссияда атташе, иккинчи котиб.

1964—1966 йиллар — Италиянинг Заирдаги элчихонасида учинчи котиб.

1967—1968 йиллар — Бедфорда (Англия) консул ўринбосари.

1968—1969 йиллар — Италиянинг Қобулдаги (Афғонистон) элчихонасида биринчи котиб.

1969—1972 йиллар — Қобулдаги Италия элчихонасида маслаҳатчи.

1972—1973 йиллар — миссия маслаҳатчиси.

1973—1976 йиллар — Куала-Лумпурда (Малайзия) миссия маслаҳатчиси.

1976—1978 йиллар — Роттердамда (Нидерландия) бош консуллик мудири вазифасини бажарувчи.

1978—1981 йиллар — Роттердамда элчихона маслаҳатчиси.

1982—1984 йиллар — Роттердамда бош консул.

1984—1987 йиллар — Ташқи ишлар вазирлиги маданий муносабатлар бош бошқармаси 3-бўлими бошлиғи.

1987 йил — Ташқи ишлар вазирлиги, маданий муносабатлар бош бошқармасининг тадқиқот, таҳлил ва режалаш бўлими мудири.

1987—1992 йиллар — Беюнда (Швейцария) муҳожирлар масалалари ва ижтимоий ишлар бўйича биринчи маслаҳатчи.

1992 йили — Италиянинг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси этиб тайинланган.

Инглиз, француз, дари, форс тилларини билади. Оилали, икки фарзанди бор.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги.

АФҒОНИСТОН ИСЛОМ ДАВЛАТИ РАҲБАРИ БУРҲОНИДДИН РАББОНИЙ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА!

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим!
Муҳтарам Раббоний жаноблари!

Сизга мурожаат этиш ва айни пайтда афғон халқига самимий истакларимни етказиш имкониятидан ўзимни бахтиёр ҳис қиламан.

Биз учун афғон халқи оллоҳнинг иродаси ва тақдир тақозоси билан минглаб йиллар давомида ёнма-ён яшаб, ҳамдардлик кўрсатган қардош ва қариндош бўлган халқлардан биридир.

Кўҳна Афғонистон диёрида кўплаб ўзбек авлодлари ўз бахтларини топдилар. Бу ерда жаҳон маданиятининг буюк алломаси, бобокалонимиз мир Алишер Навоий, аждодларимизга мансуб бошқа табаррук шахслар из қолдирганликлари биз учун тарихнинг муқаддас саҳифаларидир.

Ўтмишимизнинг чамбарчас боғланган, кўп даврлар давомида ягона бўлган тарихи, айниқса, ислом фалсафаси ва руҳияти билан суғорилган ва минтақамиз халқларини бирлаштирган маънавий ришталар, урф-одатлар, анъана ва қадриятларимиз бирлиги ҳаммамиз учун катта куч ва мадад берувчи қудратли манбадир.

Ўзбекистон ва Афғонистон халқлари ўртасида ҳеч қачон кескин тўқнашувлар бўлмаганида катта рамзий маъно бор. Заҳматкаш Афғон халқи кўрган катта мусибатлар биз учун ҳам оғир дард бўлиб келди. Худога минг қатла шукрки, эндиликда Афғонистон ташқи жоҳил кучларнинг тинимсиз хуружларидан, уларнинг ёвуз хатти-ҳаракатларидан қутулди. Аммо бу ерда 13 йил давом этган аёвсиз уруш мобайнида минг-минглаб одамларнинг нобуд бўлиши, сон-саноқсиз етим-есирлар, мислсиз вайронагарчилик ва жароҳатлар, тинчлик ва осойишталик нималигини унутган афғон халқининг дарди ва алами — XX асрнинг улкан фожеасидир.

Мустақиллик ва истиқлол уфқлари сари интилаётган Ўзбекистон эндигина ўзининг бош мақсадларини ўзи белгилаш, асл дўстларини ўзи аниқлаш, озодлик, тенглик ва адолат ҳақидаги асрий орзу-умидларини ўзи ифодалаш ҳуқуқига эга бўлди.

Ҳозирги кунда республикамиз Шарқ минтақасидаги кўплаб давлатлар билан ибратомуз ҳамкорлик қилмоқда. Ён қўшнимиз — Афғонистон халқи билан туб маънода қардошлик муносабатларини ривожлантириш эрксевар ва садоқатли Ўзбекистон аҳлининг асл ниятидир.

Авлод-аждодларимиз руҳи, халқларимизнинг эзгу ниятлари эндиликда барчани хотиржамликка, тинч меҳнатга, қўшничилик ва дўстлик алоқаларини мустаҳкамлашга чорламоқда.

Жаноби олийлари, сизни фурсат топиб Ўзбекистонга ташриф буюришингизни ва юксак мартабали меҳмонимиз бўлишингизни сўраймиз. Иймоним комилки, азалдан меҳмондўст ўзбек халқи сизни катта самимият ва эҳтиром билан кутиб олади.

Халқларимиз ва давлатларимиз ўртасида дўстона алоқалар мустаҳкамланишида худонинг ўзи ёр бўлсин!

Ҳурмат ва эҳтиром билан,

Ўзбекистон Республикаси Президенти
Ислом КАРИМОВ.

ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

15 сентябрь куни мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон ва Афғонистон мамлакатлари алоқаларининг ривожига бағишланган матбуот конференцияси бўлиб ўтди.

Маҳаллий ва чет эл журналистларининг саволларига жавоб берилди.

Учрашув ҳақидаги батафсил ҳисобот матбуотда эълон қилинади.

• *Президент фармони қандай бажарилмоқда?*

СУВ КЕЛТИРГАН АЗИЗ

Орол фожиасидан азият чекаётган Хоразмда муаммолар оз эмас. Ичимлик суви танқислиги уларнинг энг каттасидир. Воҳанинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётини атрофлича ўрганган республикамизнинг бир гуруҳ таниқли олимлари шундай фикрга келишди.

Вилоят ҳокимининг бир ярим йилга мўлжалланган ҳаракат дастурида ҳам бу асосий муаммолар қаторига қўйилган. Тиббиёт ходимларининг гувоҳлик беришича, воҳага кенг ёйилган турли касалликларнинг 90 фоизига яқини ичимлик сувнинг кимёвий ва биологик таркиби бузилганлиги оқибатида келиб чиқмоқда. Туямўйин сунъий денгизи аҳоли истиқомат ва деҳқончилик қиладиган ерлар сатҳидан анча баландда жойлашгани эса зах сувларни тупроқнинг юза қатламларигача кўтармоқда.

Сув омборига нисбатан яқин жойлашган Питнак қишлоғи, Ҳазорасп, Боғот районларида одамлар касалликларга кўпроқ чалинаётгани, экинлар ва дов-дарахтлар қуриб қолаётгани ана шунинг оқибатидир. Янгиариқ, Қўшкўпир, Шовот ва Хива районларида эса ер ости сувлари турли заҳарли моддаларга тўйинган. Оби ҳаёт манбаларини ифлослантириш ҳозир ҳам давом этяпти. Сув кушанда эмас, ҳаёт манбаи бўлиб қолмоғи зарур. Ўзбекистон раҳбарияти, Президентимиз И. А. Каримов ва вилоят ҳокими ҳаёт тақозосига айланган бу муаммони ҳаммадан олдин пайқадилар. Аҳолини тоза ичимлик сув билан таъминлаш юзасидан Ўзбекистон Президентининг 1991 йили қабул қилган фармони бунинг яққол далилидир. Ана шу ҳужжатга кўра ва республика ҳукуматининг моддий-техникавий мададига асосан ўтган йилдан бошлаб вилоятимиз қишлоқларида сув қувурлари ўтказиш ва сув иншоотлари қурилиши жадал тус олди. Қисқа фурсат ичида 529 км узунликда сув қувурлари ётқизилди. Сув иншоотларидан оқилона фойдаланиш, қишлоқ аҳолисини тоза ичимлик сув билан узлуксиз таъминлаш мақсадида «Агроводоканал» бошқармаси ташкил қилинди. Ҳозир бошқармамиз тасаррувидаги оби ҳаёт шохобчалари узунлиги жами 1252 километрга етди. Ташкилотда салкам 300 киши фаолият кўрсатаяпти.

Вилоят туманларида ҳамда қўриқ Тупроққалъа массивида ўз участкаларимиз бор. Сув таркиби ўта ифлосланишининг олдини олишда Ҳазорасп, Боғот, Хонқа ва Хива районларидаги жамоаларимиз анча намунали ишламоқдалар. Вилоят аҳолиси Туямўйиндаги бош иншоотда тозаланган ва тинитилган сувни узлуксиз олаяпти. Ушбу йилнинг ўтган даврида қишлоқ хонадонлари 6 миллион кубометрга яқин ичимлик суви билан таъминланди. Бунинг салкам 2,5 миллион кубометри ёпиқ қудуқлардан тортиб олинди. Қишлоқда оби ҳаёт тармоқларини кўплаб бунёд этишда «Оролбўйи» ва «Тиббиёт» иншоотлари қурилиши дирекцияси, республика «Оби ҳаёт» бирлашмаси меҳнат аҳлининг аниқ мақсадли фаолияти катта самара бераяпти. Кўпчиликка равшанки, республикамизнинг аксарият жойларидагидек, бизнинг Хоразм қишлоқларида ҳам санитария ва гигиена маданияти ночор аҳволда. Одамлар меҳнат қилиш, тер тўкиш, бола-чақасининг эгни ва қорнини бутлаш ҳақида қайғурадилар-у, сиҳат-саломатлик талаблари даражасида турмуш кечиришни кўпам ўйламайдилар. Қишлоқларнинг ҳозирги ижтимоий ҳаётида бу гўё табиийдек туюлса-да, сиҳат-саломатликка кафолат берувчи воситаларсиз узоққа боролмаслигимиз ҳам аён. Жисман ногиронлик иқтисодий ногиронликка олиб келиши турган гап. Хаёлимизни шу фикр банд этар экан, соғлигимиз гарови ҳисобланмиш оби ҳаёт таъминоти ҳақида кўпроқ қайғуришимиз ва амалий ишларга бел боғлашимиз керак.

Таассуфки, баъзи ишларимиз акс натижага олиб келаяпти, ўнгланишдан эса йироқ. Боиси маҳкамалараро сансалорлик, хўжасизлик, худбинликдир. Эндиликда нарх-навони кўтариш эмас, пасайтириш муддаосини дилга жо этиш фурсати етди. Ўз хатти-ҳаракатларимиз билан уни осмон қадар баланд кўтардик, шу каби ғайрат, матонат ва омилкорлик билан ҳақиқий бозор иқтисодиёти талабларига мослаштиришни ҳам ўзимиз уддаламоғимиз зарур. Бозор иқтисодиёти нарх-навони муттасил кўтара боришдан иборат эмас. Бу лар ҳақида куюниб ёзаётганимнинг боиси шуки, унинг гирдобига тушганлар қаторида эндигина тетапоя қадам ташлаётган ва катта ишларнинг баридан тутган бизнинг ташкилотимиз ҳам бор. Бозор иқтисодиётини ноўрин тушуниш ва талқин қилиш оқибатида қурилиш ашёлари, асбоб-ускуна ва анжомлар баҳоси бир неча ўн, ҳатто юз марталаб ошгани сувнинг нархини оширибгина қолмай, аҳоли норозилигига ҳам сабаб бўлмоқда. Таннарх юқори бўлишида вилоят маҳкамаларининг ҳам «улуши» бор. Жумладан, вилоят «Водоканал» бошқармаси ичимлик сувнинг ҳар кубометрини Туямўйин — Урганч магистрал сув қувурлари идорасидан 8 тийинга харид қилгани ҳолда бизга 80 тийиндан пуллаяпти. Ўзбекистон Уй-жой ва коммунал хўжалиги вазирлигига қарашли бу иккала маҳкамада ишлаб чиқариш ва бошқа нозарур харажатларга ҳаддан ташқари кўп маблағ сарфланаяпти. Натижада бунинг оғирлиги истеъмолчилар зиммасига тушаяпти. Биров маблағини ноўрин сарфлаётган экан, бунинг жабрини бошқалар тортмаслиги керак. Афсуски, шу масала бўйича юқори идораларга қилган мурожаатларимиз жавобсиз қолмоқда. Яна бир жиддий тўсиқ борки, буни Ўзбекистон ҳукуматининг аралашуви билангина бартараф этиш мумкин. Вилоятда қишлоқлар учун алоҳида, туман марказлари учун алоҳида сув иншоотлари қурилмоқда. Хоразмдаги туман марказлари аҳолиси қишлоқда яшовчиларнинг 15 фоизини ташкил этади. Қишлоқ жойларидаги сув тармоқлари ҳам район марказларидагидан 4 баробар кўп.

Ана энди ўзингиз хулоса чиқараверинг: сув ягона манбадан олиниб, ягона ҳудудга юборилса-ю, уни битта ташкилот ва битта сув иншооти ўрнига иккита маҳкама ва иккита сув таъминоти шохобчаси истеъмолчиларига тақсимласа? Юз минглаб, миллионлаб маблағни шамолга совуриш эмасми бу? Бу хўжасизликдан қутилиш чорасини топиш керак. Маблағ излаб топиш осон кечмаётганини ҳаммамиз яхши биламиз-ку. Бизнингча, ҳар бир ҳудуд ягона манбадан сув ичмоғи даркор. Район марказлари сув таъминотини қишлоқларда барпо этилаётган сув иншоотлари амалга оширса, катта миқдорда маблағ тежалиши, бундан шаҳар ҳам, қишлоқ ҳам наф кўриши турган гап. Шуни ҳам таъкидлаш жоизки, маблағ ва техникавий асбоб-ускуналар етишмаётганлиги оқибатида кўпгина муҳим ишларимиз тўхтаб қолмоқда. Маблағлар юқоридаги таклифимиз асосида тежаладиган бўлса, номи бору ўзи йўқ авария хизматини ҳам бирмунча эпақага келтириш мумкин бўларди. Хуллас, айтаверсак гап кўп. Халқимизда «Сув келтирган азиз» деган ибратли нақл бор. Ўзбекистонимизда ичимлик сув танқислигини бартараф этиш катта саъй-ҳаракатни талаб этади.

Яхши йўл-йўриқ ва режалар вақтида, имкониятлар даражасида ижро этилмас экан, истиқбол ҳақидаги тасаввуримиз ҳам саробligича қолаверади. Республикамиздаги мутасадди ташкилотлар, маҳаллий ҳокимлик идоралари сув келтиришдек савоб ишда халқимизга қўл-қанот бўлишларини истардик. Халқимиз бизни азиз кишилар сирасидан санайди. Шу юксак номга яраша фаолият кўрсатайлик. Шундагина элдошларимиз дарди арийди, ташвиши енгиллашади.

М. НУРМАТОВ,
Хоразм вилояти «Агроводоканал» бошқармаси бошлиғи.

(Муаллифнинг илтимосига кўра, қалам ҳақи «Халқ сўзи» обуна фондига ўтказилади).

ЎЗБЕКИСТОН Ватаним маним

«ХАЛҚ СЎЗИ» МУХБИРЛАРИ ВА ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ ХАБАРЛАРИДАН

МУСТАҚИЛЛИКНИНГ ИЛК БОҒИ

● **Косонсой туманида «Мустақиллик боғи» барпо этилди.**

ТУМАН меҳнаткашлари адирдаги тошлоқ ерда ҳашар йўли билан янги боғ бунёд этишга киришган эдилар. Ўзбекистон Жумҳуриятининг бир йиллик байрами арафасида ўз шаклу шамойилини кўз-кўз эта бошлаган 35 таноблик бу мевазорга «Мустақиллик боғи» номи берилди.

Косонсойликларнинг улуғ байрамга туҳфалари шугина эмас, яна 15 таноблик писта боғи ҳам кўп ўтмай мева бера бошлайди.

ПИЛЛА ЙЎҒИДА МЕВА ҚУРИТИЛАДИ

● **Наманган туманидаги «Ижодкор» деҳқончилик фирмасининг пилла қуритадиган агрегати қўшимча «касб»ни эгаллади.**

БУНИНГ учун бош пилла қуритиш идорасининг топқир мутахассислари агрегатнинг конструкциясига бир қатор ўзгаришлар киритдилар. Натижада аллақанча маблағ сарфлаб, харид қилинган агрегатлар аввалгидек, йилнинг бошқа мавсумларида бекор турмайдиган бўлди. Ҳозир бу агрегат кунига уч тоннагача қуруқ мева тайёрлаб бераяпти.

АВВАЛО ОНАНИ ЭЪЗОЗЛАНГ

● **Колхозчи аёллар 50 ёшдан пенсияга чиқадиган бўлишди.**

ЖОНДОР туманидаги Гагарин номли жамоа хўжалиги бошқаруви бундай ташаббус билан чиқишдан аввал имкониятларни ҳисобга олди, албатта. Энди эплаган хўжалик пахта, пилла ва бошқа экинлар ҳосилининг режадан ортиқчасини бозор нархида сотиши мумкин. Мутахассисларнинг фикрича, бундан келадиган даромад аёлларни оғир дала ишларидан барвақт халос этиш имконини беради.

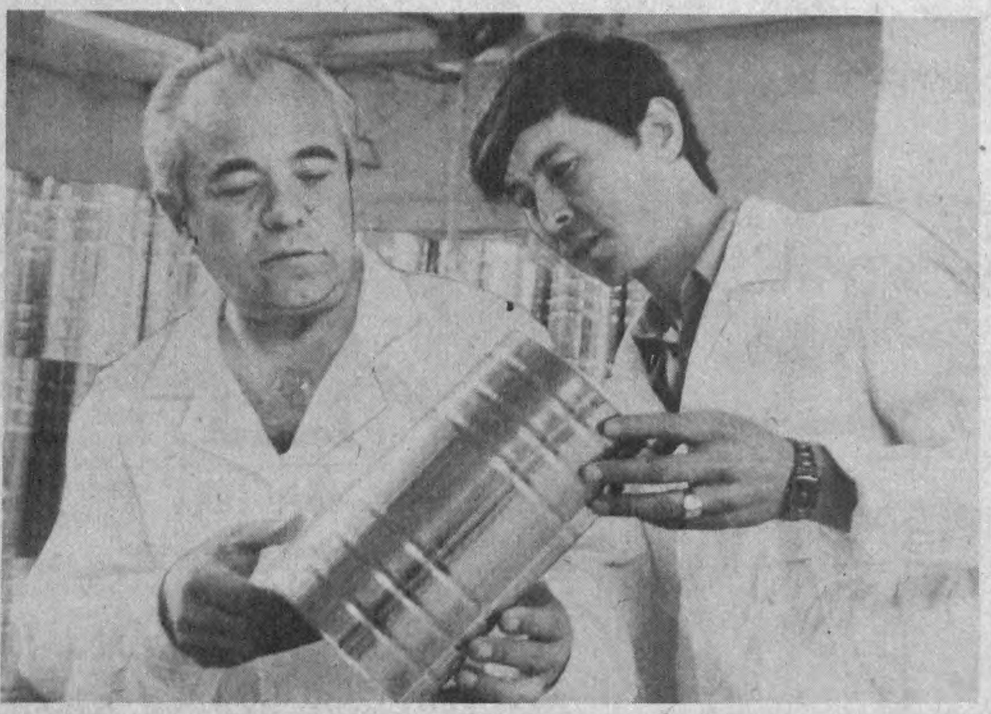

Тайлоқ ноҳияси консерва заводида тунука идишлар ишлаб чиқарадиган замонавий цех ишга туширилди. Цех Олмониядан келтирилган ускуналар билан жиҳозланган. Айни пайтда кунига 5 килограммлик 8 минг дона банка, 12 мингта қопқоқ ишлаб чиқарилаяпти. Идишларга томат қуядиган линияда ҳам маҳсулот тайёрланаяпти.

СУРАТДА: завод директори Абдулла Насимов (чапда) ва цех бошлиғи Аҳрор Юнусовлар тунука идишларнинг сифатини кўздан кечирмоқдалар.

Ғ. АЛИЕВ олган сурат.

Ўтмишу бугун

БИЗ ЎТИРГАН АРАВА...

Мен кундалик иши, ташвиши, мавқеи-мартабаси, амал-тамали ҳақида ёзмоқчи бўлаётган бу киши фахрий ҳам, даҳрий ҳам эмас. На Меҳнат Қаҳрамони, на одамларга ақл ўргатадиган садағанг кетай олим. Шунчаки беморларга «Тез тиббий ёрдам» машина билан ёрдам берадиган тупроқ мисоли ҳокисор бир киши. Дарвоқе, меҳнатнинг катта-кичиги йўқ. Гап кимнинг кимлиги, кундалик ишини қай тарз, қай йўсинда бажара билишида. Авлиё ҳам меҳнатдан етишган, деган сўзнинг маъноси ҳам шунда. Шундай қилиб...

У кишининг:

— Сиз мени унчалик танимайсиз. Мен эса сизни яхши биламан. Шоирсиз, — деган гапларига мен:

— Дени соғ одам шоир бўлмайди. Демак мен...

— Ҳозир дени сов одамнинг ўзи борми? Ер нашаванд. Сув лойқа. Ҳаво ҳалигидай. Кун бўйи вақти келганда кунни тонгга улаб жавлон уриб (газит, жўрналларга жозилғанидай) ишлаймиз. Тирикчиликнинг кетидан қувиб дам олиш тугул даволанишга имкониятимиз йўқ.

Мен у кишига луқма ташлайман:

— Яхшиси, ўзимизга тегишли ўландан айтишсак.

— Худо кўпдан айирмасин. Эл тўқ бўлса—кўнгил тўқ.

— Акбарали ака, дейман?

— Лаббай.

— Мен сизнинг касби-корингиз, ишхонангиз, беморлар ҳамда духтурлар ҳақидаги фикрларингизни билмоқчи эдим.

— Бўпти. Отам раҳматлик қулоқ бўлиб Шаҳрихондай — жаннат макон жойдан Мирзачўлга сургун қилиниб кетганлардан. Ўттиз иккинчи йилдан бери шу ер— «Коммунизм» (яқинда бошқа ном билан айтилади) жамоа хўжалигида яшаб келамиз. Шу ерда туғилганман. У вақтлари бу ерлар тўқай эди — жийдазор, қамишзор, жинғилзор. Қуён, товушқон, қорсоқ, тулки, тўнғиз, бўрсиқ, жайра деганимиз қадамда учрар эди. Тустовуқ, тувадоқ, ўрдак, ғоз, суқсур, сўна, бедана мисоли паррандаларнинг макони эди. Бир таноб ерни очиб ер қилгунча кишининг она сути оғзидан келар эди. Газит, жўрналларда, китобларда ёзилиб келинганидай Мирзайи Азимга келувчилар, аслида, байроқ кўтариб эмас, нон талаб бўлиб келган, ё бўлмасам, юқорида айтганимдай, Туркистон ўлкасининг турли туман, даҳа, вилоятлардан сургун бўлиб келиб қолишган. Киндик қони тўкилиб униб-ўсган жойларини ташлаб, боғ-роғларидан, шарқона солинган иморатларидан бенасиб бўлиб келишган. Ҳалол гапни айтганда, Мирзачўлнинг обод бўлишида ўрис князларининг, инжинирларининг хизмати катта. Ҳозирги Киров канали ўшаларнинг шарофати билан қурилган. Илгари бу каналнинг номи княз эди. Кировнинг бу каналга ҳеч қандай алоқаси, дахли йўқ.

— Акбарали ака, мен ҳамқишлоқларингиз раҳматлик Маматўра оға билан жуда кўп ҳамсуҳбат бўлганман. Мирзачўлнинг тарихини у кишичалик биладиганини кўрмадим, учратмадим. Ўта саводхон эдилар. Ўрис тилини ўрисларнинг ўзларидан ҳам теран билар эдилар.

У киши:

— Мирғофир ҳамда Гадойбой деган сахий, саховатли бойлар Кенез (княз) қаналининг қозилишига бисотларида борлиқ мол-дунёсини аямаганлар. Уйлари карвонсарой деса карвонсарой, меҳмонхона деса меҳмонхона, нонхона деса нонхона эди. Шу сабабдан бу каналнинг номи Кенез ҳам эмас, Киров ҳам эмас Мирғофир бўлиши керак, — деб жиғибийрон бўлар эдилар. Шунга сиз қандай қарайсиз.

— Қандай қарар эдим. Ўша кишининг гапи гап. Чунки Мирғофир бой ҳам биз яшаётган ҳозирги қишлоқда яшаб ўтганлар. У киши қирқ қулоқли катта қозонларда канал қазувчиларга уч маҳал овқат берган. Мирзачўлнинг ўтмишини ўрганувчи, билувчи олимлар бўлса керак. Мана энди оқни оқ, қорани қора дейдиган замон келди. Ўзлигимизни, ўзига беклигимизни худо қайтариб берди. Энди тарихни титкилаб ўрганувчи, шунинг кетидан нонини туя-туя қилиб еювчи олимлар томошабин бўлиб қараб туришмас. Келинг, биз уларнинг нонларини яримта қилмай муддаога ўтайлик.

— Кўнгилдаги гапни айтдингиз. Бор экансиз-ку. Шундай қилиб, ўттиз йил бир маҳкамада тиббий ёрдам кўрсатиш машинасини ҳайдаганман, денг.

— Худди шундай.

— Шунча йил машина ҳайдаб бирон марта...

— Нима демоқчи эканлигингизни тушундим. Каттаю кичик барча йўлда ҳазрати Хизир алайҳиссалом юрар эканлар. Пок-покиза юрган кишини қўллаб, ҳаром хариш (ичган, ювиқсиз юрган, нияти нопок) йўлга чиққан кишиларнинг ақл-ҳушларини олиб балога йўлиқтирар эканлар. Тўғри юрган кийикнинг кўзидан бошқа ўқи йўқ. Сафарга жанда билан чиқсанг, чиқ, ганда чиқма, деган сўзларнинг маъноси ҳам шунга бориб тақалади. Машина фалокати, айниқса, кейинги йилларда болалаб кетди. Бунинг сабаблари бир талай: машина ҳайдаш учун бериладиган шаҳодатномаларнинг «шапкаси» борлиги, йўлбегилар ГАИ-ДАНнинг нафси ғорлиги, ҳайдовчилар маошининг камлиги, машина мурватидан бошлаб болтигача, болтидан бошлаб маторигача чайқовчиларнинг қўлига ўтиб кетганлиги, ҳайдовчи маст бўлмоқ тугил аласт бўлса ҳам миршабларга чойчақа узатиб, охир-оқибатда ҳам ўзининг, ҳам ўзгаларнинг қурбон бўлишига сабабчи бўлишлари, сиёсатимизнинг сустлиги...

— Тўғри. Энди ўзингиздан келсангиз.

— Майли. Биз бир кечаю кундуз ишлаб икки кечаю кундуз дам оламиз. Ўзиям сменадан бўшаган вақтларимизда ўзимизни туғруқхонага бир тушиб чиққандай сезамиз. Бир сутка тинимсиз машина мурватида ўтириш... Тушгача дам олиб, сўнг мол-ҳол, томорқа, тирикчилик дегандай... Ўттиз йил мобайнида не бир гўзал дўхтирлар, ҳамширалар билан бирда сафардош бўлсам, бирда қурдош бўлдим. Шу кишиларнинг шарофати билан қанчадан-қанча беморларнинг дунёга қайта келиб, ҳаётни янгидан бошлаганликларининг гувоҳи бўлган кезларим кўп. Нафс бандаси, қўли эгри, билими саёз (мол дўхтирлигига ҳам ярамайдиган) оқ халатлилари билан йўлдош бўлишнинг ўзи ҳам одамга азоб. Бой-бадавлат кишилар у ёқда турсин, юқо-йўқсилларнинг, етим-есирларнинг ҳам қўлига термулиб қарайдиган, бирон нарса ундирмаса, инқиллаб-синқиллаб ётган касални ўз ҳолига ташлаб қўядиган духтурдан девона афзал эмасми? Етимнинг ҳаққи етти дарёни қуритиб, беморнинг нов-норози бўлиб берган «садақа»си ё молига, ё жонига уришини билатуриб... ҳай аттанг! Шундай шифокорлар борки, кишининг уларга қуллуқ қилишдан, ота-оналарига раҳмат айтишдан, яхши кунларида хизматларини қилишдан, истиқболларида бош эгишдан ўзга чораси йўқ. Гулсум Сулаймонова (у киши ҳозир Қримда), Марям Ҳожиматова, Инобат Қоратоева, Турсунбой Умаров, Ботир Мирзаев, Ўсмон Жўраев, Тўйчи Отаев, Қодирқул Ҳотамов, Даврон Жабборов, Алиқул Элов, Эркин Шоназаров, Хайриддин Яқуб... Бу кишилар — ҳаким деса дегулик ўз ишларининг фидойи жонлари. Ўз пири комиллари —ҳазрати ибн Синонинг чинакам издошлари. Ана шундай ҳакимларни ўз ишининг ҳокимлари деса бўлади.

Вилоят шифохонасида иккита жарроҳлик бўлими бор. Яқин кунларгача бу бўлимларга жарроҳман деганнинг мудирлик қилмагани қолмади ҳисоб. Турнадан қоровул қўйсанг бошингдан қий-чув аримас, деган нақл бор. Ҳар иккала бўлимга тушган беморларнинг камдан ками ҳар жиҳатдан қониқиб чиқса чиққандир. Олди-қочди гаплар ҳам шу бўлимлар ҳақида бўлар эди. Шу йилнинг бошларида биринчи бўлимга медицина фанлари номзоди, олий тоифали жарроҳ Аъзам Расулов, иккинчи бўлимга эса олий тоифали жарроҳ Маматқул Худойназаров мудир бўлишлари биланоқ фисқи-фасод гаплар ўз-ўзидан тўхтади-қўйди. Шуни айтади-да раҳбаринг диёнатли бўлса хиёнатга чек қўйилади деб. Тўғонбоши тўғри бўлса, ўғрининг шўри қурийди деб. Бу шифохонанинг биринчи тамал тошини Козим Муталов деган бош ҳаким қўйганлар. У кишининг ишбилармонлиги, ростгўйлиги ҳозиргача кўпчиликнинг тилидан тушмай келади.

— Акбарали ака, энди ўз ҳамкасбларингиз ҳақида ҳам бирон нарса десангиз.

— Биласиз, шопир халқи ҳеч қачон бир-бирининг кўзига чўп ташлаб, ҳамкасбини аро йўлда қолдириб кетмайди. Ўрмон бўрисиз бўлмас дегандай, ҳамкасбларимиз орасида, ит тумшуғи теккан ерга сув ичгали шер келмас, нақлига амал қилмайдиганлари ҳам топилади. Сафимизда иккита эмас, биргина, ҳаромзода бор. Тумшуғини тиқмаган ери қолмаган. Қолганлари жонингни берса арзигулик йигитлар. Абдурашид Муртозов, Икром Қодиров, Эркин Нуриддинов, Пиримқул Шукуров мисоли ҳамкасбларим ҳамиша олқиш ола келган, қарчиғай табиатли йигитлардан.

— Тирикчилик масалалари-чи?

— Нафақам билан маошим икки мингдан сал ошиб тушади. Бу оқча билан... Олдимиз қиш. Қиш қаттиқ келса ёмон. Акси бўлса ундан ёмон. Янаги йил ҳам керакку ахир. Қор ёғмаса нон қайдан бўлади. Зараркунанда ҳашоратларга қирон қайдан келади? Шунинг учун... Отингни сот, тўнингни сот-мол тут, томорқага қара. Бошқа иложи йўқ. Саккиз сўтих еримиз бор. Шу ерга кўчат экиб, ниҳол етиштираман, тез пишар навларидан. Ёнғоқ, анор (сўқма) шафтоли, ўрик, арча, беҳи, олма, гилос. Ана шулардан бир йилда ўн минг сўм даромад оламан. Айтгандай, ўн яшик асаларим бор. Бу жониворларга шакарни ўз вақтида етказиб бермасанг... Кўч-кўронини жўнатиб, (подшоларининг фармони билан) жўнаб қолишади.

— Изга тушиб қолар. Ноумид-шайтон дейдилар, Акбарали ака.

— Садағанг кетай, ўзбекнинг нимаси— маърака, маросими, бола-чақаси кўп. Бири қиз узатса, бири ўғил уйлантиради. Дастурхонсиз тўй эса... Жонивор бир шиша ароқ (итнинг овқатига қўшиб берсанг ит ҳам ичмайди) палон сўм.... Келин тушурадиган киши биринчи навбатда ишни иморат қуришдан бошлайди. Қурилиш материалларининг номи бору ўзи йўқ....

— Сизнинг бошқа жумҳуриятларда нималар бўлаётганидан хабарингиз йўқ, шекилли.

— Бор. Илоҳим ўзларидан бери келмасин. Рост, мен сал ношукурчилик қилгандай бўлдим. Ортиқча вой-войладим. Узр. Мустақил мамлакат бўлиб олдик. Энди бу ёғи аста-секин изга тушиб борар.

— Сўзсиз. Сиз билан менинг нолишимиз, ҳалиги қўли эгри, эгнида оқ халати бўлгани билан ичини қурум босиб кетган духтурлар ҳақидаги яхши-ёмон гапларимиз, савдо-сотиқ ишларининг издан чиқиб бўлгани — ҳамма-ҳаммаси қарийб юз йилдан бери шимол томонидан келган аравадан қолган асорат. Ҳозиргача ўша аравага ўтириб, ўша араванинг ашуласини айтиб келдик. Ўзи у арава аллақачонлар ишдан чиқиб бўлган эди. Гупчагидан бошлаб то қирчонғи отидан тортиб аравакашгача. У вақтлари ҳатто ўз хотинимизниям бизнинг хотинимиз, дер эдик. Мана, энди ўз аравамизга, ўз уй-ўлан тўшагимизга эга бўлдик. Мустақил мамлакатнинг фуқароси бўлдик.

— Илоҳи, айтганингиз келсин.

— Келади.

— Келиб бўлди. Бу ёғи энди ҳар биримизга боғлиқ.

Тўра СУЛАЙМОН.

САМИМИЙ ҚУТЛОВЛАР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Жаноб Президент!

Ўз ҳукуматим ва Испания халқи билан биргаликда мамлакатингиз мустақиллигининг бир йиллиги байрами муносабати билан сизга ғоят самимий қутловларимни изҳор этмоқчиман.

Жанобии олийлари, яна бир бор шахсий бахт-саодат, дўст Ўзбекистон халқига тинчлик ва фаровонлик тилаб билдирган энг яхши истакларимни қабул қилгайсиз.

Зўр миннатдорлик ва эҳтиром билан

Испания қироли Хуан КАРЛОС.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБЛАРИГА

Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллик куни муносабати билан Бразилия ҳукумати ва халқи номидан ҳамда шахсан ўз номимдан самимий қутловларимизни, Ўзбекистон халқига бахт-саодат ва фаровонлик тилаб билдирган энг яхши истакларимизни изҳор этишга рухсат бергайсиз.

Бразилия Федератив Республикасининг Президенти Фернандо КОЛЛОР

ДАВЛАТ НАЗОРАТИ КОМИТЕТИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорати комитети коллегиясининг мажлиси бўлиб ўтди.

Кўриб чиқилган дастлабки масала маҳаллий молия ва солиқ органлари 1992 йил биринчи ярми бюджетини қандай бажарганликлари юзасидан ўтказилган текшириш натижаларига бағишланди. Унда ярим йил мобайнида белгиланган ҳажмга нисбатан бюджетнинг даромад қисми бор-йўғи 96,2 фоиз, харажат қисми эса 96,4 фоизни ташкил этганлиги таъкидлаб ўтилди. Шундай қилиб унинг камомади 4,9 миллиард сўмни ташкил этди Афсуски, маҳаллий бюджетни ижро этиш борасида ҳам аҳвол яхшиланган эмас.

Мажлисда Хоразм вилоятидаги бир туркум кичик ҳамда ижара корхоналарининг бозорни истеъмол моллари билан сероб қилишга доир фаолияти хусусидаги текшириш натижаларига алоҳида эътибор берилди.

Мажлис қатнашчилари Андижон ва Қашқадарё вилояти давлат назорати органларида фуқаролар ариза ва шикоятлари қандай кўриб чиқилаётганини муҳокама қилиб, бу борада жиддий камчиликлар мавжуд эканлигини кўрсатиб ўтдилар. Ушбу бўлинмалар раҳбарларига бу муҳим ишда зудлик билан қатъий тартиб ўрнатиш вазифаси юклатилди.

Республика давлат назорати комитетининг шу йил октябрь-декабрь ойларига мўлжалланган иш режаси кўриб чиқилди.

Коллегия мажлисини Давлат назорати комитетининг раиси М. Мирқосимов олиб борди.

• Божхона ва радио

ЭФИРДА СИРЛИ ЮКЛАР СИРИ

Ўзбекистон радиоси ижодий жамоасининг ташаббуси билан «Мунозара минбари» деган давра суҳбати ташкил этилди. Гап шундаки, бу радиоэшиттиришларда бериладиган давра суҳбати эмас. Буни радиожурналистларнинг давлат идоралари раҳбарлари билан ижодий мулоқоти дейиш мумкин. Бундай мулоқотдан кўзланган асосий мақсад — мустақил Ўзбекистон давлатининг бошқарув тизимлари билан тобора яқинроқ танишиш ва уларнинг фаолиятини изчил ҳамда мунтазам ёритиш билан боғлиқ асосий йўналишларни белгилаб олиш.

Радиожурналистлар ҳозирги бозор иқтисоди шароитида Ватан бойлигини четга талон-тарож қилишга ғов қўйишнинг аҳамиятини ва жуда ҳам муҳимлигини эътиборга олиб, «Мунозара минбари»га Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси раиси Ўраимжон Абдуғаниевни таклиф этишди.

Журналистлар билан унинг ўртасида қизғин мунозара бўлди. Натижада нопок шахсларнинг иқтисодий хуружи кучайган ҳозирги пайтда божхона хизматчиларига радиожурналистларнинг ёрдами зарур деган хулосага келинди ва Ўзбекистон радиосида сирли юклар сирини очаётганлар ҳақида янги эшиттириш ташкил этишга қарор қилинди. Бу эшиттириш ҳафтада бир марта мунтазам равишда эфирга чиқади.

ЖЎШҚИН.

БИР ПИЁЛА ЧОЙ УСТИДА

ЎРТА ОСИЁ темир йўли Ховос бекатига қарашли барча бўлимларнинг темирйўлчилари бу гал мажлислар зали ёки Темирйўлчилар маданият саройига эмас, вокзалнинг шундоққина биқинидаги чойхона ҳовлисига жам бўлдилар. Улар ҳузурига Сирдарё вилояти ҳокими Б. Маҳмудов, Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгашининг иккинчи котиби М. Қирғизбоев, шоирлар Муҳаммад Юсуф, Ҳамроқул Ризо ҳамда ёзувчи Оқилжон Ҳусанов ташриф буюришди. Одатдаги учрашувлардан кўра кўпроқ давра суҳбатига ўхшаб кетадиган бу тадбир расмиятчиликдан анча йироқ эди. Бир пиёла чой устида суҳбатлар очиқ мулоқот тусида ўтди. Ҳар ким истаган мавзуда, хоҳлаган кишиси билан суҳбат қурди.

Бу учрашувнинг яна бир диққатга сазовор жойи шундаки, одатда илгари ана шундай катта-кичик тадбирларга атоқли санъаткорлар таклиф қилинар ва табиийки, харажат ҳам ўзига яраша бўларди. Бу ерда эса Ховос посёлкасида жойлашган Ўрта Осиё темир йўлига қарашли мактабларнинг ўқувчилари концерт дастурлари билан қатнашдилар.

О. СУЛТОНОВ.

• Муносабат

Йўлинг ойдин бўлсин, Ўзбекистоним

И. КАРИМОВНИНГ «ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЎЗ ИСТИҚЛОЛ ВА ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИ» НОМЛИ РИСОЛАСИНИ ЎҚИБ

Халқимизнинг ягона ва умуммақсад сари интилиши, фикрлар муштараклиги мавжуд мушкулотларнинг олдини олиш, мураккаб муаммоларни тинч йўл билан ҳал этиш имконини бермоқда. Курашимизнинг асл моҳияти ҳам мана шундадир. Аммо олдинга ташланаётган ҳар бир қадам, янги ҳаёт сари силжиш осонликча амалга ошаётгани йўқ. Бугунги иқтисодий танглик, тақчиллик, нарх-навонинг ошишию кейинги йиллар ичида пулнинг 25 маротаба қадрсизланиб кетиши, бунингсиз ҳам 70 йил мобайнида тоталитар тузумнинг оғир синовларига бардош берган, ўз тарихи, ўз тили, ўз урф-одатларини унутиб яшашга мажбур бўлган ўзбек халқи учун яна бир оғир синов бўлмоқда. Комил ишонч билан айтиш мумкинки, бу синов йиллари бизни чигал ва мураккаб сўқмоқлардан равон йўлга олиб чиқади. Бу бизнинг бошқаларга ўхшамаган, ўзига хос мустақил ижтимоий тараққиёт йўлимиз бўлади, албатта.

Яқинда «Ўзбекистон» нашриётида чоп этилган, Президентимиз Ислом Каримов қаламига мансуб «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» номли рисола биз бошимиздан кечираётган мураккаб дамлар ҳақида, ҳар бир куни йилларга татигулик оғир, аммо шарафли ўтган мустақил бир йўлимиз ҳақида, бугунги тараққиётимизнинг ўзига хос хусусиятларию эртанги кунимиз режалари ҳақида батафсил ҳикоя қилади. Рисолани ўқиган ҳар бир киши беқарор тарози палласига ўхшаган турмуш тарзимиз, ҳаётий муаммоларнинг тобора мураккаблашиб бориш жараёнида аҳолининг барча табақаларини ижтимоий-иқтисодий ҳимоялаш, халқни бу «пулсирот кўприги»дан омон-эсон олиб ўтиш, чинакам мустақил демократик давлат барпо этиш ҳукуматимизнинг бирдан-бир мақсади эканлигининг гувоҳи бўлади.

Президентимиз таъкидлаб ўтганидек мустақил жумҳуриятимизнинг тараққиёти, уни жаҳондаги илғор мамлакатлар қаторидан муносиб ўрин олиши кўп жиҳатдан фуқароларимизнинг тўқ ва фаровон турмушига, уларнинг маънавий маданияти даражасига ҳам, атрофимизда рўй бераётган ижтимоий ва сиёсий воқеаларга қандай муносабатда бўлишимиз, қандай ёндошишимизга ҳам боғлиқдир.

Ҳозир давр ўзгача, одамлар ўзгача. Улар бир йил олдинги одамларга сира ҳам ўхшамайди. Бозор иқтисодиёти каттадан-кичикни хоҳ иқтисодий, хоҳ сиёсий соҳада бўлсин теран фикрлашга ўргатмоқда. Бугун миллий ифтихори, ўз миллий ғурури учун кураша олувчи ҳамфикр ва ҳамжиҳат халқ бунёд бўлмоқда. Ҳукуматимиз томонидан амалга оширилаётган хайрли ишлар одамларимиз қалбида эртанги кунимизга умид ва ишонч уйғотмоқда. Чунончи, кўп болали оналарни, ўқувчи-студентларни, қаровсиз қолган, соғлиғи ночор кишиларнинг ҳимоясига алоҳида эътибор берилиши, кейинги йилларда шахсий томорқа учун аҳолига қарийб ярим миллион гектар ер ажратиб берилганлиги диққатга сазовордир.

Ўтказилаётган ислоҳотлар, кўрилаётган чора-тадбирлар ҳар қанча қийинчиликлар, тўсиқ ва қаршиликлар билан амалга оширилмасин, у одамларимиз учун, уларнинг имкониятлари учун йўл очиб бермоқда. Бугунги кунда халқимиз, она диёримиз келажаги учун ўз кучлари, қобилият ва билимларини ишга солаётган ҳақиқий ишбилармонлар фаолияти ҳам кўзни қувонтиради.

Дарҳақиқат, китобда таъкидланганидек, халқ фаровонлигини таъминлаш, тўлақонли мустақил ҳур давлат барпо этиш ҳали биздан кўп ишлар қилишимизни талаб этади. Бу кураш мураккаб тўсиқлардан ўтиш, фақат ўтган бугунги кунимиз билангина яшамасдан, эртанги кунимиз, болаларимиз келажагини ҳам ўйлашимиз, шахсий адоват ва мансаб курсиси учун курашни бир чеккага қўйиб, ягона ва умум мақсад йўлида ҳамжиҳат кураш олиб боришни тақозо этади.

Муаллиф айтганидай, жумҳуриятимиз тараққиёти йўлида илғор мамлакатлар моделларини кўр-кўрона кўчириб олмасдан, балки ўша мамлакатларнинг фан, техника, технология, бошқарув ва информатика соҳаларидаги ютуқларини ўзимизга мослаб ўзлаштиришга йўналтиришимиз, Ўзбекистондаги барча бойликларнинг чинакам эгаси бўлмиш малакали кадрларга эга бўлишимиз, миллий қадриятлар ва она тилимизнинг обрў-эътиборини юксалтиришимиз, ташаббускорлик ва ишбилармонликни бутун чоралар билан ривожлантиришимиз, ҳур фикрлик, виждон ва дин эркинлиги қоидаларини қарор топтиришимиз лозим бўлади.

Гулпошша ЭРГАШХЎЖАЕВА.

• Иқтисодиёт чорраҳаларида

БУГУН ФАҚАТ ОДАМЛАРНИ ЎЙЛАШ КЕРАК

Бу жуда тўғри гап. Тақчиллик, етишмовчилик, нарх-навонинг осмонга сапчиши — бугуннинг муаммолари. Шундай пайтда эл-юртни боқишдан бўлак яна қандай муҳим юмуш бор! Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг «Мева-сабзавот маҳсулотларини тайёрлаш, сақлаш ва сотиш бўйича республика кооператив бирлашмаси — «УЗКООПЗАГОТТОРГ» ташкил этиш тўғрисида»ги қарори ҳам эл ғамини ўйлаб қилинган ана шундай ишлардан бири. Унинг ҳозири ва истиқболи қандай! Қуйида мухбиримизнинг шу ҳақда Наманган вилояти кооператив-тайёрлов ва савдо бирлашмаси раиси Ёқубжон РАҲМОНОВ билан суҳбатини ўқийсиз.

— Ёқубжон ака, хизмат тизимининг қайта номланиши шунчаки жарангдорлик учунми ёки...

— Асло. Сизларга маълум, «УЗБЕКБИРЛАШУВ» тизимидаги тайёрлов идоралари «УЗКООПЗАГОТТОРГ»га бирлаштирилди. Шу тариқа тайёрловчилар фаолияти марказлашди. Уларнинг иши бир нуқтадан мувофиқлаштириб турилади. Мақсад битта: аҳолига яқинроқ бўлиш, уларга самарали хизмат кўрсатиш.

Энди вазифамиз тўғрисида икки оғиз. Биз агросаноат тизимининг барча тармоқлари, жамоа ва давлат хўжаликларидан Вазирлар маҳкамаси томонидан белгиланган ўртача келишилган нархда маҳсулот сотиб оламиз. Тайёрлаймиз ва қайта ишлаймиз. Ходимларимиз келтирилган маҳсулотни шунчаки қабул қилиш билан шуғулланишмайди. Жойларга боришади, сара маҳсулотни излаб топишади. Хонадонларда бўлишади. Йиғим-терим мавсумидан олдин яккама-якка шартнома тузишади. Давлат ва кооператив хўжаликлар билан эса шартномавий битимлар имзолашади. Нарх, юқорида айтганимдек, келишилган тарзда бўлади. Бу иш билан ҳозир 11 та тайёрлов идораси, 13 кооператив савдо тармоғи, 156 нафар тайёрловчи банд. Кўриниб турибдики, ишимиз деҳқон ташвишини енгиллатишдан иборат.

— Жамоанинг ривожланиб кетиши учун моддий омиллар етарли деб ўйлайсизми?

— Моддий-техника базамиз яхши эмас. Аммо қурамиз, яратамиз. Соҳани ривожлантирамиз. Вилоят матлубот жамиятлари уюшмасидан бизга 7 та кичик консерва цехи мерос бўлиб қолган эди. Бу ерда бултур 1.037 минг шартли банка консерва тайёрланди. Бундан ташқари, кичик корхоналаримизда 137 тонна морс ичимлиги ва 155 тонна колбаса ишлаб чиқарилди. 25 минг сўмлик миллий атлас ва ноозиқ-овқат моллари сотилди. Барча қайта ишлаб чиқарилган маҳсулотларни Чортоқ, Уйчи ва Чуст ноҳиялари тайёрлов идоралари етказиб беришди. Шакар, шиша идишлар, қопқоқлар билан таъминланишдаги қийинчиликларга қарамай, бу цехларнинг жамоалари фаол ишлаяпти.

Қиш кунлари вилоят аҳолисини витаминли маҳсулотлар билан таъминлаш учун қайта ишлаш цехлари тармоғини кенгайтиришни ҳаёт қатъий тақозо этмоқда. Шу мақсадда Тўрақўрғон, Поп ва Учқўрғон ноҳияларида хўжаликлар кучи билан кичик корхоналар қуриш ишлари бошлаб юборилди. Келгусида барча ноҳиялар қайта ишлаш шохобчаларига эга бўлади. Ҳозир Наманган шаҳрида мева ва сабзавотни қуритиш кўчма цехи ишлаб турибди. Тўрақўрғон, Наманган ва Учқўрғон ноҳияларида сабзавот қуритиш цехлари яқин кунларда ишга тушади. Хом ашё базаси ва автобаза ташкил этдик. Уларнинг вазифаси аниқ. Қурилиш ишларини олиб борадиган ташкилот ҳам туздик.

Бу — жуда зарур тармоқ. Негаки, илгари ушбу соҳага етарли эътибор қаратилмаган эди. Кўп қаватли универсал магазинлар, ресторанлар қурилишига зўр бериларди. Мева-сабзавот, гўшт дўконлари кўримсиз бўлиб қолган эди. Қисқа вақт ичида уларни тузатишимиз, янги лойиҳа асосида гўштхона, кичик дўконлар қуришимиз керак. Бунинг учун 3—4 хил лойиҳа хужжатлари тайёрланди. Қурилишни жадаллаштириш учун 5 та шлак бетонли ғишт ишлаб чиқариш, 5 та ёғочни қайта ишлаш цехлари ишга солинди.

— Истиқбол режалари ҳақида ҳам батафсилроқ тўхталсангиз...

— Дастуримизда кооператив саноатни ривожлантириш асосий ўринни эгаллаган. Наманган ноҳиясидаги «Зарбдор» жамоа хўжалиги ва вилоят аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бошқармаси билан ҳамкорликда терини қайта ишлаш корхонаси ва пойафзал тикиш цехи ташкил этмоқдамиз. Яқин орада пештахталарда чарм курткалар, плашчлар, почапўстинлар, бежирим оёқ кийимлари пайдо бўлади.

Мўйнали маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган ва телпак тикиш кичик корхонаси ташкил қилинди. Қишки мавсум олдидан бундай моллар ҳам пештахталаримизга чиқади. Келгусида кигиз ишлаб чиқариш йўлга қўйилади. Президент фармонида кафолатланган 85 фоиздан ортиқча тайёрланган хом-ашё шу мақсадда фойдаланилади. Обжувоз, тегирмонлар қуришни мўлжаллаяпмиз.

Суҳбатдош: Р. ИРИСОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

• Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 85 йиллигига

ТИЛИМИЗНИНГ ЖАСУР ПОСБОНИ

Яқинда ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилганига уч йил тўлади.

Ҳамма тирикчилик ташвиши билан банд бўлиб турган бугунги олатасир замонда, эҳтимол, бу санани биров билиб, биров билмай ўтиб кетар. Аслида эса, у халқимиз ҳаётида тарихий бир воқеа сифатида баҳоланишга арзигулик ижтимоий ҳодисадир. Чунки мустақиллик сари илк қадамимиз айнан мана шу ҳаракатдан — тил сиёсатидан бошланган эди.

Она тилимизнинг шаъни-шукуҳини, қадри ва ҳуқуқини тиклаш йўлида уч-тўрт йил муқаддам рўй берган ҳаяжонли курашлар, қизғин баҳсу мунозаралар, майдонларни тўлдирган эҳтирослар, машаққату маломатлар ҳали-ҳануз ёдимизда.

Биз ана шу муқаддас кураш тарихини асло унутмаслигимиз лозим.

Бу кураш солномаси фақат қайта қуриш йиллари билангина бошланиб, шу билан тугамайди. Дилидаги фикрини ҳатто хаёлига келтириш ҳам имконсиз бўлган риё ва зулм замонларида ҳам она тилимизнинг оташин фидойилари тилимиз тақдири, унинг келажаги учун ҳамиша қон ютиб қайғуриб келганлар.

Ўзбек тили хазинасининг ана шундай мард, сергак ва жасур посбонларидан бири ҳассос адиб, сўз заргари Абдулла Қаҳҳор эди.

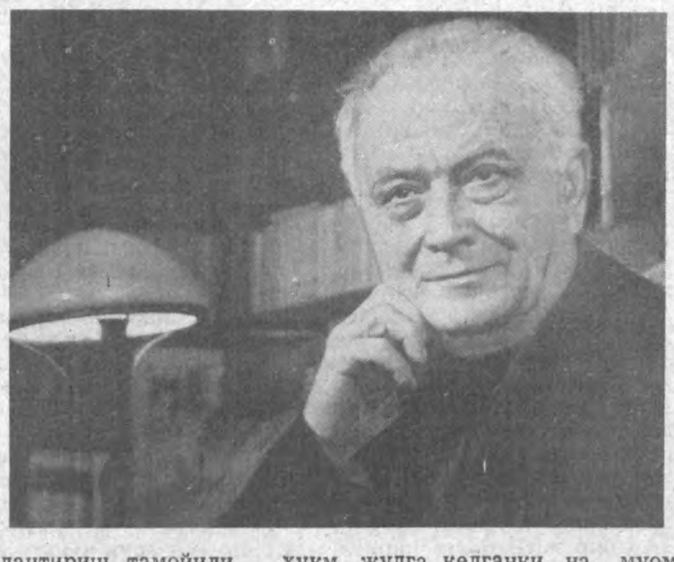

Абдулла Қаҳҳор асарларининг гўзал, фусункор тили билан адабий тилимиз ривожини янги маданий босқичга кўтарган санъаткордир. Бу борада адабиётшуносликда кўп фикр юритилгани боис такрорлаб ўтириш жоиз бўлмас. Адибнинг тил сиёсати борасидаги қарашлари биз учун, айниқса, ибратлидир.

«Яқинда коммунизм қуриб битириладию ҳамма халқлар қатори барча тиллар ҳам қўшилиб кетади», қабилидаги машъум сиёсат авж олиб, миллий тиллар, жумладан, ўзбек тилининг ҳам мавқенуфузи камситилиб, уни фақатгина уй-рўзғор тилига айлантириш тамойили ҳукм сурган бир шароитда устоз санъаткор юраги тўла армон ва изтироб билан шундай дея бонг урган эди: «Жуда бой, чиройли тилимиз бор. Бу тилда ифода этиб бўлмайдиган фикр, туйғу, ҳолат йўқ!»

Лекин афсуски...

«...Шундай бир тил вужудга келганки, на муомалада, на оилада, на суҳбатда, ҳеч ким бу тилда гапирмайди, на ошиқ маъшуқасига, на ота боласига, на бола онасига бу тилда хат ёзади... Бу тилни фақат микрофон кўтаради. Бунга фақат микрофон тоқат қилади».

Расмий сиёсат томонидан рағбатлантириладиган, «улуғ ва қудратли» ўзга бир тилнинг соясида қолиб нимжон тортиш ва бора-бора йўқ бўлишга маҳкум этилган она тилимизнинг бу аянчли аҳволи ёзувчи қалбида кетма-кет аламли саволлар уйғотади: «Бизнинг матбуот ва радио тили нима учун кундан-кунга халқ тилидан узоқлашиб бораётибди? Нима учун тилимизнинг қонун-қоидалари бузилаётибди? Нима учун кўча ҳаракати қоидасини бузган кишига милиция ҳуштак чаладию, бутун бир тилни бузаётган одамларга ҳеч ким ҳуштак чалмайди?»

Албатта, бу хитоблар оғир саволлар эди. Уларнинг ҳар бири мавжуд ғирром сиёсатга, номард тузумнинг илдизига ўқ бўлиб қадалар эди. Табиийки, ёзувчи буни жуда яхши англар эди:

«Мен бу гапни тилимизнинг бойлигига дахл қиладиган, ҳусн-латофатини бузадиган, тилимизни таҳқир қилишга қаратилган қилиқларга барҳам бериш мақсадидагина айтаётганим йўқ. Бу гапнинг фақат тилимизгагина эмас, давлатимизга, тузумимизга ҳам алоқаси бор».

Бу қандай алоқа эди?

Ёзувчи учта масалага эътиборни тортади:

«1. Кўпгина оилаларда болалар ўз она тилисини мутлақо билмайди! Бу ота-онани заррача ҳам ташвишга солмайди.

2. Баъзи бир оилаларда бола ўз она тилисида гапиргани номус қилади!»

Бу икки ҳолатни қайд этиб, адиб яна ўша аламли, айни вақтда мантиқ кучи билан мот қиладиган саволини такрорлайди:

«Баъзи одамлар шуни интернационализм дейишади. Бунинг нимаси интернационализм?»

Ҳаёт тўфонларида сочлари оқарган кекса санъаткорни тағин бир фожеали ҳолат беҳад ташвишга солади, яъниким:

«Ўзбекистонда «миллатим ўзбег-у, она тилим рус тили», деб ёзадиган бир неча минг чала бор эмиш!»

Ёзувчи бу ҳодисанинг даҳшатли оқибатларини юрак-юраклари зирқираб шундай таҳлил этади:

«Агар шу гап рост бўлса, демак, Ўзбекистонда фалон минг ўзбек ўз она тилисини йўқотибди, деган сўз! Наинки шу мақтанадиган гап бўлса!»

Тил масаласи — шунчаки илмий масала эмас, балки муҳим сиёсий масала эканлиги, миллатнинг заволи ҳам, камоли ҳам у билан чамбарчас боғлиқ эканини англаган адиб муаммонинг ана шу жиҳатларига алоҳида урғу беради.

«Бир талай мустамлака, ярим мустамлака, капиталистик мамлакатлар халқларининг икки кўзи, икки қулоғи бизда, — деб таъкидлайди у, — наинки биз шуларга: «Тилимизни йўқотиб бораётибмиз, кўп ўтмай тилимиздан ном-нишон қолмайди», деб мақтансак!»

Табиийки, муаллиф шу фикрлари учун мўйсафид боши ҳали кўп ғавғоларга қолишини, тўмтоқ қаламини қилич каби яланғочлаб турган сиёсий ва адабий лаганбардорлар бир имога маҳтал эканликларини яхши билар эди. Ва шу боис ҳам дунёдаги энг муқаддас бойлик — она тилисини кепак баҳога сотишга тайёр манфаат бандаларига қарата нафратини яширмай сўзлайди:

«Ўзбек тили барибир йўқолиб кетади», «конституциядан «ўзбек тили — давлат тили» деган гапни чиқариб ташлаш керак» деган товушлар совет кишиларининг товуши эмас, империализмнинг шалтоқ пропагандасига озиқ берадиган иғвогарларнинг товушидир».

Муҳтарам ўқувчи, бу жумладан «совет», «империализмнинг шалтоқ пропагандаси» каби сўзларни ўқиб лабингизни буришга ошиқманг.

Чунки бу сўзлар бундан чорак аср муқаддам ёзилган. 1967 йил — ёв қочиб ботир кўпайган ҳозирги 1992 йил эмас эди. У пайтлар бундай фикрларни баён этиш — «аждаҳо комида маош айламак» билан баробар эканлиги бугун барчамизга яхши маълум. Буни бугунги кенгчилик замонининг гази билан яқин ўтмишимизни ўлчаётган, Абдулла Қаҳҳор ижоди ва ҳаётидан хато қидиришни касб қилиб олган кимсалар ҳам инкор этолмасалар керак.

«Менинг сизларга айтадиган энг зарур гапим шуки, сизлар жойларга... она тилимизга — ўзбек тилига чексиз муҳаббат туйғусини олиб боринглар! Ўзбек тили ғоят бой, ниҳоятда чиройли, ҳар қандай фикру туйғуни ифода қилишга қодир эканини амалда кўрсатинглар, қаерда ва қандай шароитда ишламанглар, тил маданиятимизнинг машъали бўлинглар!»

Бу сўзлар келгуси наслларга, бутун ўзбек халқига маънавий бир васият эди.

Мумтоз адибимизнинг бу сўзлари бугун ҳар қачонгидан ҳам кўра теран маъно касб этиб янграйди.

Хайриддин СУЛТОН.

Норин ноҳиясидаги «Норин» жамоа хўжалигида чорва маҳсулдорлигини ошириш, сут миқдорини кўпайтиришга астойдил ҳаракат қилинаётир. Хўжалик фермасида кўплаб озуқа тайёрлаш машина-механизмлари мавжуд. Айниқса «ЛИЕТ-3» механизмининг самарадорлиги юқори. Мазкур механизм ёрдамида яроқсиз полиз маҳсулотлари, қизилча, кўк беда, макка, сомон аралаштирилиб, тўйимли озуқа тайёрланмоқда. Бундай озуқа берилаётганидан буён ҳар бир сигирдан соғиб олинаётган сут миқдори кўпайди. Ҳозир кунига мазкур озуқадан 40—50 тонна тайёрланиб, қишга ғамлаб қўйилмоқда.

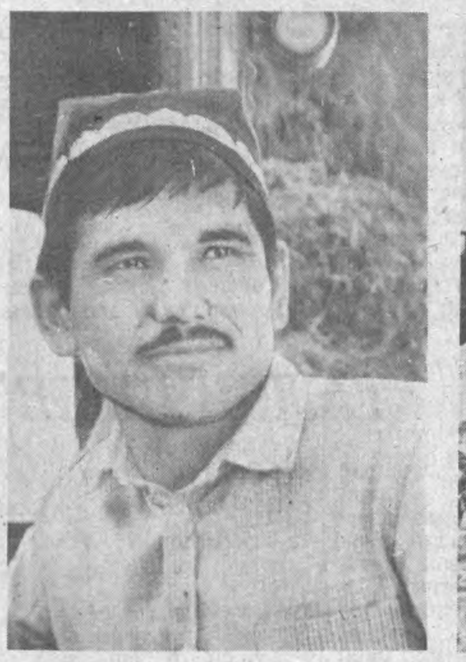

СУРАТДА: 1. Ферма озуқа тарқатувчи-транспортчиси Алижон Эргашев. 2. Хўжалик фермаси мудири Тоҳиржон Қувватов ва озуқа тайёрловчи Ғофиржон Мирзаевлар.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

МАВЗУГА ҚАЙТИБ

ДАРДИМНИ КИМГА АЙТАМАН

3-ҳунар техника билим юртида уй-жой тақсимотининг бузилганлиги тўғрисида «Халқ сўзи» газетасининг 1992 йил 22 май сонида «Виждон қийналмаса қийин эканда» деб номланган мақола эълон қилинганди...

Афсуски, мақола чиққанидан кейин ҳам уй-жой тақсимотида ҳеч қандай ўзгариш бўлмади.

Навоий шаҳар ҳокимияти, ҳамда бу ишга бевосита мутасадди бўлган маҳкама раҳбарлари чора-тадбир кўришни ҳатто хаёлларига ҳам келтирганлари йўқ. Айримлари: «Мухбирлар арзимаган нарсаларни ҳам республика газеталарида чиқараверишади-да» — деб юришибди. Наҳотки уй-жой тақсимоти арзимаган иш бўлса?

М. САФАРОВ.
3-ҳунар техника билим юрти устаси.

• Ҳаёт чорраҳасида

АНГЛАШИЛМОВЧИЛИК...

Менга бир-икки марта Пахтакор районидаги Ульянов номли давлат хўжалигини илғорлардан-дея таърифлашган эди. Айтишларича, ўтган йил якуни бўйича энг кўп даромад қилганлардан бири шулар экан. Хўжалик режадан ташқари 220 тонна пахта толаси сотиб, шунинг ўзидан 19 миллион сўм даромад қилган. Меҳнаткашларга йил якуни бўйича жами 2,5 миллион сўм мукофот тарзида тарқатилган. Бундай олганда, бу пул сувчию механизаторларга тақсимланса, бугунги кун мезонига нисбатан арзимасдай бўлиб туюлади. Аслида ҳам шундай. Аммо начора? Борига барака! Деҳқон ҳамиша бошқаларни едирган, кийдирган.

Ўзининг ҳам куни ўтган! Деҳқон ҳақида қайғуриш шарт эмас. Ернинг ичида яшаганидан кейин бир амалини топади-да.

Гап ер ҳақида кетар экан, айтиш шарт: Ульянов номли совхознинг ери у даражада яхши эмас. Бир қисми гипсли, бир қисми шўрланган. Шу сабабли ҳосил чўғи паст. Хўжалик раҳбари Шакарбой Исроилов куйиб-пишиб тушунтиргандай, ери тоза хўжаликда салгина меҳнат эвазига 30 центнер, бу ерда икки баравар меҳнат эвазига 15 центнер ҳосил олинади. Меҳнат, харажат кўп — даромад эса оз. Турғунлик даврларида бунинг йўли қилинарди: илғор хўжаликнинг даромади олиниб, ери шўрларга берилар, шу тахлит ҳеч ким кўчада қолмас эди. Ерини ҳаддан ташқари шўр босганлар шу баҳона мутлақо ишламас, ер ишдан чиқиб кетар, ҳотамтой давлат эса «бу бечораларга қийин» деб уларни бошқалар ҳисобига боқиб ётар эди.

Энди у даврлар ўтди. 80-йилларнинг бошидан охирига қадар «еримиз шўр» деган баҳонада бир марта ҳам режани бажармаган хўжаликлар вазият ўзгаргандан сўнг бирдан анча нарсани тушуниб қолишди. Ҳозир уларнинг барчаси илғор. Ульянов номли хўжалик эса ўшаларнинг бири.

Биз марказий таъмирлаш устахонасини кўздан кечирдик. Раҳбарнинг айтишига қараганда, хўжалик районда зўр. Ҳар йили 68 та терим машинаси билан ҳосилни биринчи бўлиб териб, кейин бошқаларга ёрдамга чиқади. Беда, макка ўримида ҳам шундай. Бош инженер Товбой Эшбеков ўз ишининг пири эмиш. Беда, маккани шариллатиб ўриб ташлаётганмиш. Чунки маош, мукофот ишчиларга ўз вақтида берилар эмиш. Биз электрчи Сергей Фирсовга дуч келдик.

— Йил бошида минг сўм маош олардим. Ҳозир уч минг, — деди Сергей. — Уч фарзандим бор, хотиним муаллима.

— Унинг даромади қанча?

— Тўрт минг.

— Демак, хотин эрдан кўп даромад қиларкан-да. Етти минг етаяптими, ахир? Бунинг устига йиллик мукофот ҳам олгандирсиз? — дея сўрадим.

— Қанақа йиллик мукофот? Олганим йўқ, — дея Сергей елка қисди.

— Ахир йил якуни бўйича ҳар бир ишчи ўрта ҳисобда ишлаган ҳар сўмига икки сўмдан олибди-ку!

— Биз аввал бригадаларга тарқатганмиз, — деди Шакарбой ака англашилмовчиликни бартараф этишга киришиб. — Фақат таъмирхонадагиларга ҳали пул беролмадик. Бир оклад ҳисобида — 400 сўм мукофот ёзганмиз, яқинда олишади.

Ана холос, райондаги энг илғор хўжалик 1991 йил якуни бўйича йиллик мукофотни ҳануз тарқатмаган бўлса?!

— Лекин Сергейнинг ўзи зўр, — деди Шакарбой ака, ўз ишининг пири, бу ерда ундан ўтадиган уста йўқ.

Устахона ҳовлисидан «Волга»да кетаётган бир йигитни тўхтатишди. Бригадир Мавлон Каримов экан. Ҳар бир бригадир «Волга»да юраверса, хўжалик ҳақиқатан ҳам зўр экан!

— Энг зўр, энг илғор бригадиримиз шу, — деди Шакарбой ака. — Ўзи кам гапиради, аммо иши зўр. Ғўзаларини кўрсангиз ҳавасингиз келади. Ўт йўқ, сувни пайкал ораларига михдай тараган.

— Одамларга қанчадан ойлик беряпсизлар?

— Механизаторларга 2 минг, сувчиларга ҳам салгина... икки мингдан.

— Чопиқчиларга-чи?

— Уларга ишлаганларига яраша.

— Ҳар гектарнинг чопиғига фалон сўмдан деб белгилаб қўймаганмисизлар?

— Одамлари ишламайдиган хўжаликларда шундай қилишади, — деди Шакарбой ака, — Бизнинг одамлар яхши, ишлайверади. Қанча пул берасан, деб сўраб ўтирмайди. Уларга шу ер сеники деганмиз, тамом, бошқа гап йўқ.

— Ўтган йили режадан ташқари қанча пахта сотдингиз? — сўрадим бригадирдан.

— Режани бажаролмадим, — дея Мавлон ака ерга қаради.

— Ҳа, ўтган йили май ойида буларнинг ғўзасини дўл уриб кетди, — дея Шакарбой ака тушунтирди. — Шу сабабли кейин пахтаси ривожланмади. Бу йил лекин зўр! Гап йўқ.

Бу йил ҳам ахир икки марта қайта экмаган деҳқоннинг ўзи қолмади-ку!

— Режадан ошиқ пахтанинг ўзидан 19 миллион даромад қилибсизлар, — дея мен директорга юзландим. — Унинг неча фоизини сувчи-механизаторларга мукофот тарзида бердингиз?

— Уни ҳали берганимиз йўқ, ўша пулни ишлатиб, у-бу харид қилиб тирикчилик қиляпмиз.

— Бериш ниятингиз борми?

— Албатта!

Тушундимки, хўжаликда ишлар зўр! Мен дуч келган одамлар эса — шунчаки англашилмовчилик.

Абдулқосим МАМАРАСУЛ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҲАМКОРЛИК МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

ТОШКЕНТ шаҳридаги Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти Марказий кенгаши биносида Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ташаббуси билан имзоланган Ҳамдўстликдаги давлатларнинг оммавий хавфсизлиги доирасида МДҲ мудофаа спорт-техника ташкилоти (собиқ ДОСААФ) вакилларининг биринчи йиғилиши бўлиб ўтди. Мажлисни Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти Марказий кенгашининг раиси генерал-майор Д. Шоҳимардонов бошқарди.

Анжуманда қатнашувчи давлатлар вакиллари ўз республикаларидаги шарт-шароит ва МСТТ (мудофаа спорт-техника ташкилоти) аҳволи ҳақида йиғилганларга маълумот бердилар. Сўнгра ҳозирги замон шароитида биргаликдаги иш фаолиятини бошқариш ва тартибга келтириш юзасидан муҳим ҳужжат қабул қилишди.

Йиғилиш қатнашчилари ёшларни Қуролли Кучлар хизматига тайёрлашда МСТТнинг ролини ва келажакда МДҲ доирасидаги мудофаа ташкилотлари алоқаларини янада мустаҳкамлаш лозимлигини таъкидладилар.

Бундан ташқари, спорт ўйинларини ташкил қилиш, жаҳон миқёсидаги улкан мусобақаларга тайёргарлик кўришда мутахассислар айирбошлаш, мудофаа спорт-техника ташкилотлари маъракалари учун зарур бўладиган хом ашё ва бошқа материаллардан ёрдам бериш, республикада тайёрланадиган МСТТга зарур ўз маҳсулотларини МДҲ давлатларига чиқаришда лицензия ва транспортдан кўмаклашиш каби муҳим масалалар хусусида келишиб олинди.

Пўлат СОДИҚ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТАМАГИРЛИК МЕРОСМИ?

Бир олмон журналистининг тадқиқ этишича, собиқ СССР дунёда порахўрлик энг авж олган давлатлардан бири бўлган. Унинг ёзишича, бу нарса ҳозир Россияда янада кучайган. Бироқ Россия матбуоти порахўрлик ҳақида гап борганда ҳамон Ўрта Осиёдаги давлатларни мисол қилиб кўрсатади. Аслида порахўрликни фалон халқнинг қонида бор-деб бўлмайди. Бу нарса ҳеч бир халқнинг миллий одатига ҳам кирмайди. Меҳмондорчиликни порахўрлик, деб тушуниш диёнатдан эмас. Ўзбеклардаги меҳмондорчилик грузинларда ҳам, қозоқларда ҳам, айтайлик, русларда ҳам бор. Гап тузумда, унинг мазмун-моҳияти, мақсади, ғоясида.

Таъмагирлик, пинҳона тарзда очлар ҳисобига тўқ яшаш, маишатпарастлик, шуҳратпарастлик каби ноахлоқий турмуш тарзи аслида Октябрь тўнтаришини амалга оширганлардан бошланган кўринади. Журналист Дмитрий Захаровнинг «Останкино» телемарказида намойиш қилинган «Кремль деворида бўлган воқеалар» ҳужжатли фильмида 1917 — 1920 йилларда Кремль ошхонасига ҳар куни келиб турган озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамда ошхонада тайёрланган овқат турлари қайд қилинган архив ҳужжатлари кўрсатилди ва ўқиб берилди. Захаров ҳужжатларни ўқир экан, мен улгурганимча айрим маҳсулотларни ёзиб олдим. Мана улар: ошқовоқ, карам, картошка, квас, гречиха ёрмаси, макарон, қўзи гўшти, қўй гўшти, мева шарбати, қўзиқорин, нок, майиз, ёнғоқ, балиқ увилдириғи, петрушка, асал, қанд, балиқ, пишлоқ... Хуллас, 95 хил маҳсулот. Тайёрланган иссиқ овқатнинг турлари ҳам ранг-баранг. Кейин муаллиф Кремлдан ўз оилаларига юқоридаги маҳсулотлардан оладиганлар рўйхатини ўқиди. Уларнинг орасида Енукидзе, Дзержинский, Ленин, Сталин, Каменев, Свердлов сингари биз китобларда ўқиган, бир дона қандни ҳам «томоқларидан ўтказа олмай» болалар уйларига юборган «доҳийлар» бор. Озиқ-овқат олувчилар рўйхатини Халқ Комиссарлари Кенгаши ишлар бошқармасининг мудири Николай Горбунов тасдиқлаган. Кейинчалик бу имтиёзли рўйхатга Коминтерн вакиллари ҳам тиркалган. 1919 йилда Кремль ошхонасида эскирган озиқ-овқат маҳсулотлари кўпайиб кетган. Бу маҳсулотлар 19 июль куни тузилган актга кўра йўқ қилиб юборилган. Эссиз, Ленин ва унинг сафдошлари қандай овқатланиб, қандай ётиб-туришгани ҳақида сохта ҳикоялар ёзишган ёзувчилар бу ҳужжатлардан бехабар ўлиб кетишди. Фильм Москвадаги Октябрь Инқилоби архиви ҳужжатлари асосида тайёрланган.

Ўтмишда бўлиб ўтган қон тўкишлар кўпинча иккита мақсадни кўзлаган: ё ватанни ҳимоя қилиш, ё ўзга халқлар ерини босиб олиб мол-мулкини талон-тарож қилиш. Октябрь тўнтариши ҳар иккала мақсадга хизмат қилди. Ленин ҳокимият тепасига келган дастлабки кунлардаёқ, аниқроғи 1917 йилнинг 9 ноябрида одамлардаги кийим-кечакларни, озиқ-овқат маҳсулотларини, олтин ва бошқа қимматбаҳо буюмларни тортиб олиш тўғрисидаги декретга имзо чекди. Тез орада кучга кирган бошқа бир декретга кўра корхоналарнинг мол-мулки, бутун бир халқларнинг миллий, тарихий, маданий мерослари талон-тарож қилинди. Жумладан, Ўрта Осиё халқлари чор Россияси генераллари босқинидан кейин иккинчи бор аёвсиз таланди. Хазина излашиб ҳатто қабрларни ҳам очишди. Талончилик ва очкўзлик социализм доҳийларини тамагир қилиб қўйди. Улар совға-саломга қараб мансаб-мартаба улаша бошлашди. Йўқчилик пайтида пинҳона бошланган тамагирлик тўқчилик пайтида газак олиб порахўрликка айланди ва бу социализмнинг тилга олинмас иллати бўлиб қолди. Тамагир доҳийлар ва уларнинг издошлари бу иллатга ўтмиш сарқити-дея тамға босиб мунофиқликни ниқоб қилиб олишди. Ваҳоланки, бу иллат юқумли микробдек тез кўпайиб майда-чуйда идоралару аҳолига хизмат кўрсатишга вазифадор қилинган айрим мансабсиз фуқароларга ҳам тарқалиб кетганди.

Мана энди социлазимдан воз кечиб, имон ва эътиқод йўлини танладик. Худодан қўрқамиз, пайғамбаримиз кўрсатмаларига амал қиламиз, қалбга қулоқ тутамиз, виждон амрига бўйсунамиз, ҳалолликка интиламиз. Шундай экан, тамагирлик деган социализм сарқитидан бутунлай воз кечиш вақти келмадимикан?! Келди. Энди бу иллатни ҳар бир идорадан, ҳар биримизнинг вужудимиздан улоқтириб ташлашимиз керак. Албатта, буни бирданига амалга ошириб бўлмайди. Бу жараённи аста-секин, кунма-кун, ойма-ой ҳаётимизга сингдириб боришимиз зарур. Лекин қийин бўляпти. Тамагирлик балосидан қутилиш учун изчил кураш олиб боролмаяпмиз. Шундай идоралар, шундай шахслар борки, улар яқин орада бу балодан қутила олмайдиган кўринади. Муҳрдорлик идораси, жамғарма банки, БТИ, божхона, турар-жой бошқармаси каби юрагингизга ғулғула солиб қон босимингизни ошириб, сизни бир кун-ярим кун эмас, ойлаб сарсон-саргардон қиладиган ташкилотлар борки, улардаги айрим хизматчилар қай даражада «каромат» кўрсатишларини иши тушганлар яхши билишади. Йўқ, улар сиздан «фалон сўм бер ёки фалон нарса олиб келиб бер» деб очиқ тама қилишмайди. Бу идораларда кўпроқ таманинг ёпиқ усули қўлланилади. Яъни, сиз қатнайверасиз, қатнайверасиз, улар бўлса янги-янги маълумотномаларни талаб қилишаверади, қилишаверади. Оқибатда ишдан қолиб дакки эшитасиз, сарф-харажатга тушасиз, бола-чақангизнинг ороми бузилади, соғлигингизни йўқотасиз. Ахийри бир куни тинкангиз қуриб, қаршингиздаги муҳрдор хизматчининг сирли кўзларига мўлтираб боқасиз. Шунда унинг кўзларидаги тамагирлик аломатларини ўқиб оласиз.

Мен уй сотиб олиш ниятида давлатдан қарз олмоқчи бўлган фуқаролар не куйларга тушиши мумкинлигини Тошкент вилоятининг бир тумани жамғарма банки фаолияти мисолида тадқиқ қилиб кўрдим. Маълум бўлишича, қарз олиш учун йигирматадан ортиқ турли маълумотномалар талаб қилиниб, ундан ортиқ мураккаб (ҳисоб-китоб билан боғлиқ, рус тилида ёзилган) бланкалар тўлдирилар экан. Қарз олиш даҳмазаси бешолтита справкани тўплаб, қишлоқ ижроқўми билан туман ижроқўми қарорларини қўлга олиб, банкка борганингиздан кейин бошланар экан.

— Қарз олмоқчиман денг?..

— Шундай, уй сотиб олмоқчийдик.

— Сизга қарз берилмайди, — дейди дабдурустдан банк хизматчиси.

Дарров ҳушёр тортасиз:

— Нега?

— Негаси шуки, ёшингиз қирқдан ошибди, ўлиб-нетиб қолсангиз ким тўлайди, — дея совуқ жавоб қилади у.

Беихтиёр қизишасиз:

— Биродар, нафасингизни иссиқроқ қилинг, ёш ўладими ёки қари — худо билади.

— Инструкцияни бузолмайсиз, — гапга нуқта қўяди у.

Ялинасиз, ёлворасиз, 3 фоиздан ташқари яна 5 фоизлик тўловга ҳам кўнасиз, ҳатто қарздан қутулмагунча уйга эгалик қилмаслик ва уни сотмаслик шарти билан ҳали сотиб олинмаган уйни кафолотга қўйиш мажбуриятини олишга ҳам розилик берасиз. У сал юмшагандай бўлади.

Ниҳоят, бир ой елиб-югуриб, ундан ортиқ справкани тўплаб, уларнинг бир қисмини муҳрдорлик идорасида тасдиқлатиб, банкнинг башараси таниш хизматчисига рўбарў бўласиз.

У яна сўроққа тутади:

— Бошқа қарзингиз борми?

— Йўқ.

— Йўқлиги ҳақида справка керак.

— Қаердан?

— Унисини билмайман.

— Алимент тўлайсизми?

— Йўқ.

— Тўламаслигингиз ҳақида справка керак.

— Қаердан.

— Ишхонангиздан.

— Ишхонамдан битта эмас, иккита справка олиб келдим-ку.

— Алимент тўламайди, деб яна битта ёзиб беришса ортиқчалик қилмайди.

У нафасини ростлаб олиб, сўроқни давом эттиради.

— Хўш, мана бу справкада ўзим тўлай олмасам хотиним тўлайди дебсиз. Ҳа бу хотинингизнинг ойлиги жуда оз-ку, бунақада у қарзни йигирма йилда ҳам тўлай олмайди.

— Ҳа энди эр-у хотин қўш ҳўкиз дейишади, ўн йилда ўн минг сўмдан бир амаллаб қутилармиз.

— Йўқ, биродар, мени чалғитманг, — дейди афти-башараси тундлашган банк хизматчиси, — эр-хотин иккови̇нглар ҳам қирқдан ошибсизлар, бирорта ёшроқ маоши каттароқ қариндошингизни топинг, қарзни тўлашни бўйнига олсин. Бўлмаса расмийлаштирмайман. Давлатдан қарз олиб ўлиб кетаётган пенсионерлар оз дейсизми.

Ҳафсалангиз пир бўлиб банкдан чиқиб кетасиз. Бор-э, уйиям керакмас, пулиям...

Мен жамғарма банки фаолиятини бир ярим ой кузатдим. Ана шунда йигирматадан ортиқ ҳужжат тўплаб икки-уч ойдан бери қарз ололмай юрганларни ҳам, бир-икки кўриниш бериб тез кунда пулини олиб кетганларни ҳам кўрдим. Банк хизматчилари чўнтагига қўл солиб ҳужжатларини бир зумда расмийлаштириб олганларни ҳам, ҳалол йўл тутиб мураккаб бланкаларни тўлдиролмай ҳуноб бўлганларни ҳам кўрдим. «Саҳий» мижозларга кўрсатилган илтифотнинг ҳам, «қурумсоқ» мижозларга қилинган қўполликнинг ҳам гувоҳи бўлдим. Албатта, ҳамма хизматчиларни ҳам шундай деб бўлмайди. Яхшилари кўп. Лекин тамагирлар оз бўлсада барча банкларда бор.

Аслида аҳолига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ аксарият идораларда тамагирлик мавжуд. Унга қарши изчил, қатъиятлик билан кураш олиб боришимиз, одамларни ҳалол яшашга ва покланишга даъват этишимиз зарур. Тамагирлик иллатини улоқтириб ташламас эканмиз, мустақил Ўзбекистонимизга келаётган хорижликлар, хусусан, юртдошларимиз олдида юзимиз шувит бўлади, авлод-аждодимизга иснод келтирган бўламиз. Босқинчилик, талон-торожлик, порахўрлик социализмни қандай ҳалок қилган бўлса, тамагирлик билан ҳаром пул топиш ҳам инсонни, унинг оиласини шундай ҳалокатга йўлиқтиради. Шу ўринда пайғамбаримизнинг қуйидаги ибратли кўрсатмасини — ҳадисини келтириб ўтмоқчимиз: «Кимки бойиш мақсадида одамлардан тамагирлик қилса, демак жаҳаннам ўтидан ўзи учун насиба тайёрлаган бўлади. Уни кўпайтириш ёки озайтириш қанчалик тама қилишга боғлиқдир».

Иброҳим НОРМАТОВ,
Ўзбекистон радиоси бош директорининг ўринбосари.

• *Арафа*

КИНОФЕСТИВАЛ ҚАЛБЛАРДАН МАКОН ТОПАЖАК

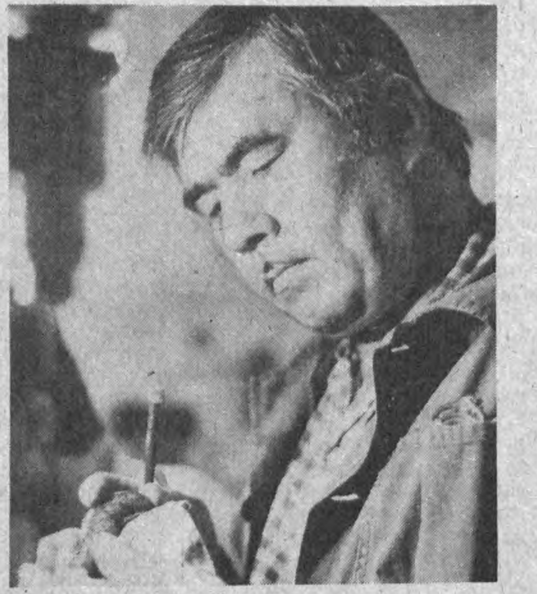

Шу йилнинг октябрь ойида Тошкентда XI халқаро кинофестиваль очилади. Санъат оламида мислсиз бўлган бу байрамда дунёнинг 60 дан ортиқ мамлакати санъаткорлари қатнашади. Бу анжуман биринчи марта мустақил равишда ўтказилмоқда, аввалгиларга ўхшаб фақат Москванинг сценарийси ижро этилмайди. Ўзбекистонда бўладиган кинофестиваль энг катта халқаро тадбирлардан биридир. Бу байрамнинг кўнгилдагидек ўтиши хорижий санъаткорлар билан ҳамкорликда ишлаш, биргаликда кинофильмлар яратиш, ўзбек санъаткорларининг нималарга қодирлигини дунёга кўрсатишда ёрдам беради. Тошкентга қизиқарли фильмлар олиб келинади. Уларнинг кўпини харид қилиш, ўзимизникини сотиш, айрибошлаш имконияти яратилади.

Эҳтимол, кейинчалик бу фестиваль жаҳон анжуманига айланар. Ҳозир эса у ўзининг анъанавий номи билан дунёга машҳур. Барча кинофестиваллар қатори бу анжуман ҳам Халқаро кинопродюссерлар ассоциацияси федерацияси томонидан рўйхатга олинган.

Айни кунларда кинофестивалга тайёргарлик ишлари қизғин давом этмоқда. Анжуманнинг рисоладагидек ўтишига биз ҳикоя қилмоқчи бўлган Ўзбекистон халқ усталари «Уста» бирлашмаси ҳам бош қўшган.

Кинофестиваль дирекциясининг ташаббуси ва таклифи билан бирлашма халқ усталари ижод қилган халқ амалий санъати намуналари кўргазмаси ва савдосини ташкил этадиган бўлди. Бунинг учун бир миллион сўмлик маҳсулотлар тайёрланди. Халқ амалий санъатининг юздан ортиқ турига мансуб, асосан қўлда яратилган асарлар кўргазмага қўйилади. Эсдалик совғаларини чет эллик меҳмонлар билан бирга фестивалга келган ҳар бир киши харид қилиши мумкин. Бу кўргазмани тайёрлашда 500 дан ортиқ халқ усталари ўзларининг истеъдодларини намоён қилдилар. Шу жумладан, улар хориждан келган меҳмонлар жойлаштириладиган меҳмонхоналарни, анжуман ўтадиган барча биноларни безашда қатнашмоқдалар. Халқ амалий санъатининг кулолчилик, заргарлик, мисгарлик, сандиқчилик, кандакорлик, пичоқчилик, газламага гул босиш каби турларига оид асарлар кўргазмадан ўрин олади. Халқимизнинг таниқли усталари: хонқалик Раҳимберди Матчонов, кўҳна урганчлик Эшмурод Сафоев, ғурумсаройлик Маҳмуд Раҳимов, Мақсудали Туробов, тошкентлик ўймакор Ниғмат Иброҳимов яратган ижод намуналари кўргазмани безайди. Бу тадбир фақат кинофестивални ўтказиш учунгина эмас, халқимизнинг нодир санъатини қайта тиклаш, дунёга кўз-кўз қилиш, халқ дилидаги истеъдодни уйғотиш учун ҳамдир.

Яқинда Москвага ташриф буюрган таниқли кино юлдуз Веронико Кастрога кинофестиваль дирекцияси аъзолари ўзбек халқининг муҳаббати рамзи сифатида усталар тайёрлаган миллий сандиқча ва зирак совға қилдилар. Киноактриса ўзбекларнинг бу совғасини ҳаяжон билан қабул қилди. Ва имконият туғилди дегунча албатта кинофестивалга ташриф буюражагини айтди. Бирлашманинг раиси Абдураҳим Умаров билан суҳбатлашганимизда, Веронико Кастронинг Тошкентга келишига «сюрприз» тайёрлашганини сирли қилиб айтди.

Бирлашма бу кўргазмани тайёрлашда бир қатор муаммоларга дуч келди. Усталарга шарт-шароит яратиб бериш, устахоналар ва хом ашё билан таъминлаш борасида ҳамма имкониятлар ишга солинди. Ҳар бир кичик асарнинг ҳам ўзига яраша яратилиш тарихи ва қийинчиликлари бўлади, албатта.

«Уста» бирлашмаси олдинлари ҳам бир неча бор кўргазмалар ташкил этган. Яқинда Санкт-Петербург шаҳрида халқ амалий санъатининг халқаро тижорат кўргазмаси очилди. Кўргазмага бирлашма ўзининг 200 минг сўмликдан ортиқ маҳсулотини жўнатди. Бу кўргазма хорижий давлатлар билан савдо-сотиқ борасида шартномалар тузишга асос бўлади.

Энди бирлашманинг ҳаётига чуқурроқ ёндошадиган бўлсак, халқ усталари 13 йилдан бери ўз биноларига эга эмас эдилар. Яқинда Тошкент шаҳар ҳокимияти Эскижува бозори комплексидаги устахоналар шаҳарчасини шу бирлашма ихтиёрига берди. Бу янги бинода кўргазма заллари, йиғилиш ўтказадиган жой ва қатор дўконлар бўлади. Халқ усталарига кўрсатилаётган бундай ёрдам мукаммал ижодий ишлар қилишга ундаяпти.

Бирлашма ҳозирги кунда ҳам чет эллар билан яхши алоқа ўрнатган. Улар Германияда ўзбек миллий чойхонаси ва ўзбек миллий санъати маҳсулотлари сотиладиган дўкон қуриб бердилар. Австриянинг «Асутра» фирмасидан ҳам ҳамкорлик қилиш тўғрисида таклиф тушди. Бу фирма савдо уйи ташкил этиш тўғрисида шартлашиб олмоқчи. Туркиялик тижоратчилар ҳам бирлашма билан савдо-сотиқ ишларини йўлга қўйишмоқда.

Кинофестиваль кунлари киночилар уйида ташкил этиладиган кўргазмада ҳам нодир асарлар ижодкорлари — усталар қатнашадилар. Улар анжуманга ташриф буюрган меҳмонлар билан учрашиб, ўз ижодларини намойиш қиладилар.

Ойбек РАҲИМ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТЛАРДА: 1. Кинофестиваль кунлари ташкил этиладиган кўргазмага қўйиладиган халқ усталари ижодига мансуб буюмлар. 2. Пичоқчи уста Аҳмад Хўжаев.

Е. БОТИРОВ
олган суратлар.

• *Муштарий таклиф қилади*

«ДИСПЕТЧЕР»НИ «НОЗИМ» ДЕСАКЧИ?

ЖУМҲУРИЯТИМИЗДА Давлат тили ҳақидаги қонун қабул қилинганига ҳадемай уч йил тўлади. Бу орада, инсоф билан айтганда, қонунни жорий этишда анча-мунча ишлар қилинди. Жумладан, атамалар масаласида ҳам. Бироқ, халқ хўжалиги тармоқларига оид атамалар луғатларини нашр этиш нимагадир жуда суст олиб борилмоқда. Бугунги кунда туппа-тузук истеъмолга кирган жумҳурият сўзи республика, дорилфунун-университет, ноҳия-туман тарзида ёзилмоқда ва айтилмоқда. Бундай ҳар хиллик ва тайинсизлик атамақўмдан соҳа атамаларини тезроқ ишлаб чиқиш ва нашр этишни талаб қилмоқда. Атамаларни ишлатишдаги шошқалоқликлар бирон бир атамани обдон мулоҳаза-муҳокамадан ўтказмай эълон қилавериш оқибати ҳамдир. Ҳар бир истеъмолга киритилаётган ёки бошқаси билан алмаштирилаётган атама пухта ўйланиб кўрилиши зарур.

Яқинда хизмат юзасидан Гулистон шаҳар хўжалик ҳисобидаги автошоҳбекатига борганимда қизиқ нарсанинг гувоҳи бўлдим. Бу ерда диспетчер — нозим, диспетчерлик пункти — нозимхона деб ишлатилаяпти. Бу атамаларни ҳатто шоҳбекат радио карнайидан эълон қилинганда ҳам менга оҳанги эриш туйилмади. Уйга келгач, луғатларни варақлаб кўрсам «Русско —узбекский словарь» (Москва — 1954)да «диспетчер» сўзи шундай изоҳланган экан: «диспетчер (транспорт воситалари, масалан поезд, трамвай, автомобиль ҳаракатларини ёки корхоналарда ишни марказий бир жойдан туриб турли алоқа воситалари телефон, сигнализация ва ш. к. ёрдами билан тартибга солиб турувчи киши).»

«Русча — ўзбекча луғат»да (1983) эса бу сўзнинг маъно доираси торайтирилиб «Диспетчер» (марказлашган бошқарув пункти ёки сигнализация системасининг ходими)»; «Диспетчерский — Диспетчерлик; диспетчерская — диспетчерхона, диспетчерлар хонаси» дейилган. Хуллас «диспетчер» сўзи саводли кишиларнинг бир қисми ва мутахассислар тушунадиган атама бўлиб, бу кенг қўлланилмоқда. Хўш, Сирдарёлик транспортчилар «диспетчерни» «нозим», «диспетчерлик пункти»ни «нозимхона» сўзлари билан алмаштириб (ким маслаҳат берган бўлса — бизнингча тўғри маслаҳат) ўринли иш тутганларми? Энди «Ўзбек классик адабиёти асарлари учун қисқача луғат»га (Тошкент—1953) мурожаат қилсак, унда «нозим» сўзи «диспетчер» сўзи вазифасини жуда тўғри ифодалаганини кўрамиз. Луғатда шундай изоҳланган: «Нозим — 1. тартибга солувчи, тизувчи; 2. Шеър айтувчи, шоир». Бизнингча, бу ўринда атаманинг биринчи маъносини эътиборга оладиган бўлсак «диспетчер»ни «Нозим», «диспетчерлик пункти»ни «Нозимхона» деб олиш бугунги кунда жуда ўринли бўлар эди. •

Ўсарали НИШОНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Автомобиль транспорти вазирлигининг давлат тилини жорий этиш бўйича бош мутахассиси.

...танқид қилади

ПАТТА НАРХИ ОШДИ, АММО...

МАЪЛУМКИ, июль ойидан бошлаб темир йўл ва ҳаво йўллари транспорти патталарининг нархи ошди. Хўш, бу юқоридаги транспорт турларида хизмат кўрсатиш сифатига таъсир қилдими? Яқинда поезд билан Хоразм ва Қорақалпоғистон шаҳарларига боришга тўғри келди. Поезд вагонлари аҳволига қараб бўлмайди: эски, илма-тешик бўлиб кетган, ойналари синиқ, сув йўқ. Мен бу гапларни бировлардан эшитиб ёзаётганим йўқ. 13 июль куни 184 поезд билан Тошкентга келган эдим. Ўша куни биринчи ва иккинчи вагонларда сув бўлмади. Бу вагонга билет олган «бахтли» йўловчилар аҳволини энди ўзингиз тасаввур қилаверинг. (Урганчдан Тошкентгача поезд 26 соат йўл юради). Ҳарорат 40 даражадан ошиб турганда Туркманистон чўлларидан сувсиз ўтишнинг ўзи бўладими? Қолган поездларда ҳам аҳвол бундан яхши эмас экан. Темир йўл транспорти мутасадди раҳбарлари буни билишармикин?

Мақсуд БОБОЖОНОВ,
Тошкент Давлат техника дорилфунуни аспиранти.

КУППА- КУНДУЗИ ТАЛОНЧИЛИК

Яқинда уйимизга келган меҳмонлар билан шаҳримиздаги «Ғалабанинг 40 йиллиги» номли сайилгоҳ кўлига мазза қилиб чўмилгани боргандик. Ҳали кўлга яқинлашиб улгурмасимизданоқ, қаршимиздан чиққан иккита барзанги йигит чўмилиш учун ҳар биримиз 5 сўмдан тўлашимизни уқтирди.

Аввалига ажабландик. Сўнг бекорга пуллик бўлмагандир, ҳордиқ чиқарувчилар учун шароит яратиб қўйилган бўлса керак-ов, деган хаёл билан ҳалиги йигитларга айтган пулини чиқариб бердик. Пулни олишдию, лекин ҳеч қандай патта йиртиб бермадилар.Ноилож йўлимизда давом этдик. Сайилгоҳ кўлига етиб келгач.. соҳил ўт босиб, қоғоз латталарга тўлиб кетгани, азбаройи тепиб-тепиб пачоқлаб ташланган тоғорага ўхшаш қайиқлар ҳам бир-икки йил аввал қандай бўлган бўлса, ҳозир ҳам шундай ётганлигига, ҳеч қандай шароит яратилмаганлигига ҳайрон қолдик. Унда нега пуллик бўлдийкан, балки қайиқда сайр қилиш мумкиндир,- дея ҳалиги йигитлардан сўраб кўрдик. Улар қайиқда сайр қилиш учун кўлнинг нариги томонига ўтиб, соатига 10 сўмдан тўлаш лозимлигини айтишди...

Хуллас, бу ерда пул топишнинг янгича усули кашф қилинганини ҳисобламаганда, эски ҳаммом—эски тос.

Юқоридаги ҳангомаларга, ўйлаймизки, сайилгоҳ маъмурияти ўз фикрларини билдирадилар.

Баҳодир ТУРСУНБЕК ўғли.

• *Ёшлар ҳаётидан*

МЕҲНАТ СЕМЕСТРИ ДАВОМ ЭТАДИ

Ёзги таътил тугади, лекин ҳамма талабалар ҳам ўқишни бошлаганлари йўқ. Шаҳрисабз қурилиш техникумининг ўқувчилар отряди Коми республикасига жўнаб кетди. У ерда ўқувчилар йўл қуриш, чорва биноларини ремонт қилиш, колхоз ва совхозларда хўжалик биноларини қуриш билан шуғулланадилар. Бу ишлар ўқув режасига киритилган бўлиб, ўқувчилар бир ой давомида бўлажак касбларини амалда ўзлаштирадилар. Бундан ташқари анча пул ишлаб оладилар.

Ўзбекистон Ёшлар Меҳнати Конфедерацияси Коми Республикаси хўжаликлари билан талабаларнинг вақтинча ишлаши ҳақида шартнома тузди. Меҳнат семестри давом этмоқда. Олий ўқув юртлари ва техникумлар қурилиш куллиётларининг ўқувчиларидан иборат бир неча гуруҳ шу кунларда республикамиздаги ва бошқа Ҳамдўстлик давлатларидаги қурилиш майдонларида меҳнат қилмоқда.

Ёшлар Меҳнати Конфедерацияси яқинда ташкил этилган. Унинг бош вазифаси йигит ва қизларни асосий иш ва ўқишдан бўш вақтларида банд бўлишларини таъминлашдан иборат. Кўплаб ёшлар шу ташкилот туфайли бюджетларини тўлдириб олдилар. Конфедерация билан тузилган шартнома асосида етти мингдан ортиқ ёшлар шу йил ёзда меҳнат қилдилар. Республикадан ташқарида меҳнат қилган талабаларнинг ўртача иш ҳақи 12 минг сўмдан 19 минг сўмгача бўлди. Ҳозир ҳам талабалар дам олиш кунларида Тошкент, Хоразм, Андижон, Фарғона вилоятларининг хўжаликларида мева ва сабзавот ҳосилини йиғиштириб олишда қатнашмоқдалар. Республикадаги айрим корхоналар ва ташкилотлар билан ҳам шартнома тузилган, бу ерларда ҳам йигит ва қизлар бўш вақтларида меҳнат қилишмоқда.

ЮҚОРИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ КЕНГАШИ

Ўсмирлар муаммолари, уларнинг ўқуви ва бўш вақтини ташкил этиш Тошкентда ўтказилган юқори синф ўқувчилари республика кенгаши семинарининг мавзуси бўлди. Болалар кенгаш амалга ошириши лозим бўлган бир неча дастурни муҳокама қилдилар. «Ёшлар ва иқтисодиёт» ана шундай дастурлардан биридир. Республика мактаблари қошида янги кооперативлар, кичик корхоналар ташкил этиш, мавжудларини кенгайтириш назарда тутилмоқда. «Ақл-заковат» ва «етакчи» дастурлари ҳам болаларнинг режаларида катта ўрин эгаллайди. Улар турлича истеъдодли болаларни аниқлашни ҳам кўзда тутади. Бундай болаларга Республикамиздаги ва хориждаги энг яхши ўқув юртларига кириш учун тавсиянома берилади. Камбағал оилалардаги ўқувчиларни ижтимоий ҳимоялаш, шунингдек шу жамоат ташкилоти район ва шаҳар бўлимлари ҳузурида меҳр-шафқат отрядлари тузиш кенгаш ишининг алоҳида соҳасидир.

Болаларнинг режалари катта. Бу режаларни амалга ошириш учун ўқувчиларнинг моддий манфаатдорлигидан ташқари анча маблағ ҳам зарур бўлади. Бу ишда ёрдам беришни Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи ўз зиммасига олди. Юқори синф ўқувчилари кенгашининг кўп дастурларини Ёшлар Иттифоқи пул билан таъминлайди.

(ЎзА мухбири).

• *Диққат: ўткир муаммо*

СИЛДАН ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ!

Шокир Олимов номли физиатрия ва пульмонология илмгоҳи шифохонасининг бош шифокори Абдувоҳид СОДИҚОВ билан суҳбат.

— Абдувоҳид ака, аввало илмгоҳларинг ва шифохоналарингизнинг 60 йиллик тўйи билан муборакбод этаман!

— Раҳмат!

— Агар малол келмаса айтинг-чи, ҳозирги иқтисодий танглик шароитида бу тўйни қандай ўтказмоқчисизлар?

— Ишончингиз комил бўлсинки, илгариги даврдаги каби дабдабаю узундан-узоқ гапбозликлар бўлмайди. Ихчам, камтарона ва шарқона ўтади. Албатта, бошқа мамлакатлардан ҳам меҳмонлар келади. Тўй баҳона улар билан ўзаро мулоқотда бўламиз, тажриба алмашамиз.

— Шифохонангиз ташкил топган илк йилларини ҳам эсласаларингиз керак...

— Албатта! Уни ташкил этиш зарурат бўлган. Негаки, ўша йиллари қийинчилик ҳукм сурар эди. Табиийки, қашшоқлик, диққатбозлик, организмда оқсил етишмаслиги сил касаллигининг келиб чиқишига сабаб бўлади. Мана шунинг учун ҳам Ўзбекистонда, айниқса Қашқадарё томонларда касаллик авж олиб кетган эди. Аҳвол ҳозирги Китоб туманида даҳшатли тус олиб, ҳатто бир оиладан уч-тўртталаб одам бу касалликка мубтало бўлганди. Китобнинг дунё сил касалликлари тарихига кирганлиги бежиз эмас.

Тўғри, касалхонамиз ўша йилларда ҳозирги Жуковский кўчасидаги бир кичик бинода жойлашган, дори-дармонлару асбоб-ускуналар ҳам ўзига яраша содда эди. Аммо шифохонамизга 25 йил раҳбарлик қилган Шокир Олимов атрофига жипслашган А. Калонхўжаев, М. Абдурашидова, Б. Аброров, Э. Содиқов, О. Удрит ва бошқа шифокорларимиз илмли, малакали эдилар. Уларнинг хизматлари эса беқиёс бўлган.

— Сир бўлмаса айтинг-чи, жумҳуриятимизда сил касалликлари озаймоқдами ё кўпаймоқдами?

— Тўғри, расмий маълумотларни оладиган бўлсак, бизда гўёки сил йилдан-йилга камаймоқда. Ҳар юз минг аҳоли ҳисобига 1989 йилда 50,3, 1990 йилда 46,1, 1991 йилда эса 45,1 нафар сил бор, дейилган. Лекин афсуски, бу рақамларни ишончли деб бўлмайди. Менимча, у қўшиб ёзишу аҳволни сохта яхшилаб кўрсатишга уринишнинг маҳсули. Аслида, аҳвол кундан-кунга оғирлашмоқда. Мисол учун Қорақалпоғистонни олайлик. Бу ўлкада агар ҳар юз минг аҳоли ҳисобига 1987 йилда 69,2 нафар бемор тўғри келган бўлса, 1991 йилда 96,2 нафарга етди! Мўйноқда бу рақам 400 дан ҳам ошиб кетди...

— Шунча беморни даволаш учун шифохоналар етарлими?

— Бу касаллик ўта юқумли ҳисобланади. Уни фақат шифохонада даволаймиз. Биргина бизнинг касалхонада йилига ўртача 3500-3600 нафар бемор шифо топади. Бундан ташқари Тошкентда ва ҳамма вилоятлар, туманларда ихтисослашган шифохоналар ишлаб турибди. Бизда беморлар алоҳида рўйхатга олиниб, даволангандан кейин ҳам назорат остида бўладилар.

— Юқорида айтганимдек, силнинг келиб чиқишига аввало организмда оқсилнинг етишмаслиги сабаб бўлади. Шунингдек, атроф-муҳитнинг бузилиши ҳам катта таъсир кўрсатади. Айниқса, жумҳуриятимизда пестицидларнинг кўпайиб кетиши силнинг кенг тарқалишига туртки бўлмоқда. Бундан ташқари, гарчи илгарилари бу касаллик наслдан-наслга ўтмайди, деб қаралган бўлса ҳам, унинг кейинги авлодларга таъсири бор экан... Дард кенг тарқалмаслиги учун бор имкониятларимизни ишга соляпмиз. Шифокорларимиз энг замонавий асбоб-ускуналарга эга. Бизнинг шифохонамизнинг ўзида 11 та: болалар, ўпка, терапия, урология, касални аниқлаш ва бошқа бўлимлар бор. Уларда беморлар касалликларининг турлари бўйича даволанишади.

Шу ўринда мустақил Ўзбекистонимизда силга чалинганларга алоҳида эътибор берилаётганлигини таъкидлаб ўтиш лозим. Ҳозир бизда бир беморни даволашнинг кунлик сарфи 250 — 300 сўмдан тушаяпти. Лекин шунга қарамай, кейинги пайтларда, айниқса, ёш болалар орасида бу касаллик ортиб бораётганлиги ташвишли.

— Гапларингизни эшитиб, елкамни тоғдек юк босиб кетди. Силнинг кўпайишига фақат ички сабаблар туртки бўлаяптими, ё четдан ҳам сабаблар борми?

— Ўринли савол. Афсуски, дард устига чипқон деганларидек, у четдан ҳам кириб келмоқда. Мен биринчи навбатда Шимолий мамлакатлардан келган дайдиларни кўзда тутаяпман. Уларнинг аксарияти заҳм ва сил касалликларига дучор бўлган. Уй-жойининг, таг-тугининг тайини йўқ бу кимсалар кўча-куйларда, ошхонаю чойхоналарда қанчадан-қанча одамга касалларини юқтираётирлар. Буни ёлғиз оллоҳ билади. Лекин ўтган йили биргина Тошкент Сил касалликлари шифохонасининг ўзида 116 та дайди даволанди. Ҳар бир сўм ҳисобда турган, ўзимиз бировларнинг эҳсонига муҳтож шу оғир кунларда уларга сарфланган дори-дармону, берилган озиқ-овқатни бир тасаввур қилинг. Кошки улар меҳмондўст, саховатпеша халқимизнинг бу яхшилигини билсалар?! На бирор жойда ёлчитиб ишламайдилар. На юртларига қайтмайдилар. Бас, шундай экан, мустақил жумҳуриятимиз Ички Ишлар вазирлигидаги мутасадди ўртоқлар тегишли идоралар билан ҳамкорликда бу масалани тезроқ ҳал этсалар мақсадга мувофиқ бўлур эди.

— Шу кунларда фаол ишлаётган, малакали, жонкуяр шифокорлар ҳақида икки оғиз...

— Улар кўпчилик. Агар номма-ном айтиш лозим бўлса, суяк сили мутахассиси Қурбон Сафаров, пульмонологлардан Муножотхон Қаюмова, Феруза Аъзамова, жарроҳ Тожимурод Ҳабибуллаев, даволовчи Моҳира Мамедова, касалликни аниқловчи Шавкат Ғаффоров, болалар сили бўйича малакали шифокор Галина Наганова, ҳамширалардан Ҳакима Усмонова, Роза Артеменко, Камола Исаеваларни биринчи навбатда тилга олган бўлур эдим.

— Энди ана шундай шифокорларингиз билан силнинг олдини олиш учун қилинаётган ишлар хусусида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Аввало, жумҳуриятимиз раҳбарияти томонидан иқтисодий жиҳатдан кам таъминланган оилаларга кўрсатилаётган ғамхўрликлар, атроф-муҳитни соғломлаштириш, пестицидлардан бутунлай воз кечиш соҳасидаги амалий тадбирларни айтиш лозим. Бевосита тиббий йўл билан амалга оширилаётган ишларга келсак, энг аввало аҳолининг кўкрак қафасини рентгендан ўтказиб, назорат қилиш муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда. Лекин очиқ эътироф этиш керак, бу ишлар бизни қониқтирмаяпти. Бир мисол келтираман. Талимаржон туманидаги боғчада кичик болалар тарбияси билан шуғулланадиган бир аёл Тошкентдаги қариндошиникига меҳмонга келиб, бир кроватда икки нафар болани ёнига олиб ётган ҳолатда қон қусиб юборган. Тез ёрдам чақиртиришган. Маълум бўлишича, у узоқ йиллардан бери ўпка сили билан оғриб юрар экан. Лекин боғчадаги хизмат лавозимидан ажралиб қолишдан қўрқиб, таниш-билишчилик ва бошқа усуллар билан соғлом деган ҳужжат олиб юришга эришган. Бу воқеа бизни ғоят ташвишга солди. Оқибатда илмгоҳимиз директори Абдулла Убайдуллаевнинг бевосита ташаббуси билан ўзимиз жойларда тадқиқот ишлари учун экспедиция ўтказишни йўлга қўйдик. Оролбўйи зонасида аниқланган беморлар асосан шу ишнинг натижасидир.

Сил касаллиги қанчалик тез аниқланса, шунча яхши. Бироқ айрим беморлар уни яширишга уриниб, ҳам ўзлари, ҳам атрофдагилар учун жабр қиладилар. Шунинг учун ҳам мен имкониятдан фойдаланиб, муштарийларга «тиббий назоратдан бош тортманг, вақти-вақти билан кўрикдан ўтинг», деб мурожаат қиламан.

— Чет элликлар билан ҳамкорликлар ҳақида ҳам қисқача...

— Бундай ҳамкорлик азалдан бор. Чунки илмгоҳимиз ташқи дунёга ҳам танилган. 1990 йилда ўзим ҳам Бельгияда бўлиб ўтган халқаро анжуманда қатнашиб «Ўпка сили генетикаси» мавзуида маъруза қилдим. Шифохонамиздаги кўплаб асбоб-ускуналарнинг чет эллардан келтирилганлиги ҳам шу ҳамкорликнинг бевосита натижасидир. Ўзбекистоннинг мустақил бўлиши жаҳон мамлакатлари билан ҳамкорлигимизни янада ривожлантириб юборади, деб ўйлайман.

Суҳбатдош:
Муродхон КАЛОНХОНОВ.

ТАБРИКЛАЙМАН!

Ҳурматли **Эркин ака ИБРОҲИМОВ!**

Сизни муборак 60 ёшингиз билан самимий қутлайман! Умрингиз тоғлар чашмасидек тиниқ ва зилол, ҳазрати Лутфий ёшидек узун бўлсин! 60 да ҳам навқирон ва ёш, фарзанду набираларингизга бош бўлиб юринг.

Дуои жонингизни тилаб:
Жўра МИРСАИДОВ.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

• ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

• Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 21.30. № Г—356 Тираж 28436. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.